

Samovolja, pasivnost in samouprava

Po načelih nove ustave ter v prvi vrsti s sprejemom statuta delovnih organizacij ter drugih internih samoupravnih aktov in z izvolitvijo organov samoupravljanja so tudi šole in drugi učno-vzgojni zavodi postali samoupravne organizacije. Uveljavitev samoupravnega sistema po učno-vzgojnih zavodih ne bo in tudi ne sme imeti svojega vpliva samo v formalnem prenosu določenih pristojnosti s strani države na posamezne delovne kolektive oziroma po njih izvoljene samoupravne organe, temveč se bo to moralo odraziti v sami demokratizaciji notranjega življenja, v izgradnji novih medsebojnih odnosov ter brez dvoma v prvi vrsti v sami kvaliteti dela. Prav gotovo je, da bo v obdobju samouprave po naših šolah šolstvo doživelo znatno hitrejši in kvalitetnejši razvoj, kot ga je napravilo doslej, ker bodo odsele delovni kolektivi tisti, ki bodo ne samo odkrivali probleme, temveč jih bodo tudi postavljali pred družbo ter predlagali in zahtevali njihovo rešitev. Dosedanji šolski odbori in predvsem njihovi člani so marsikaj gledali šolsko problematiko in predvsem zahteve šolstva skozi prizmo lastnih podjetij, posledica česar je bila, da njihovo zavzemanje za rešitev določenih vprašanj ni bilo takšno, kot bi moralo biti.

Razumljivo pa je, da pod pojmom samouprave ne smemo razumeti v šolstvu samo gole samostojnosti in neodvisnosti do družbe, temveč moramo pod tem prav v toliko meri razumeti takšno notranje odnose, ki bodo samoupravo tudi v celoti omogočali. Pod pojmom teh odnosov moramo razumeti kolektivno odločanje in biti na drugi strani sposobni ter pripravljeni zastopati svoje najnaprednejše stališče ter na drugi strani za svoje odločitve tudi v celoti odgovarjati.

Razumljivo pa je, da bo vsebina ter kvaliteta samouprave v prvi vrsti odvisna od tega, kako

jajo, da so šele pozneje lahko trezno premislili, kako je prav, in da so potem po takšnem premisleku naredili po svoje. Res nastane v takem primeru vprašanje, če morda posamezniki ne morejo misliti na sebi samoupravnega organa in če je mogoče, da lahko cel kolektiv sodelavcev misli samo napak in je potem v takšnem zboru en sam, ki je sposoben pravilno misliti in sklepati. Tudi takšne metode se poslužujejo nekateri, da potem, ko je bil določen sklep sprejet, pozneje izvršeni in ko je bila potrebno nositi zanj tudi odgovornost, navadno prenesejo vso krivdo na tistega, ki je nekaj predlagal, in ne tudi na ostale ter seveda tudi na sebe, ki je za sklep glasoval. Verjetno je, da so podobni pojavi prehodnega značaja, ko posamezniki še ne morejo dojeti, da je osnovni organ odločanja organ samouprave in ker še vedno želijo, da bi imeli vlogo človeka, ki ima vse pravice odločanja po svoje in ki hoče imeti v vsakem primeru le on prav, ne more pa razumeti, da lahko pametno in pravilno misli tudi nekdo drugi, in da je takšno misli treba tudi upoštevati.

Druga nič manjša hiba pri razvoju samouprave na šolah, kot je samovolja nekaterih posameznikov v funkciji ravnatelja, pa je prav gotovo pasivnost določenega števila članov kolektiva. Takšna pasivnost se izraža na šolah še v toliko večji meri, ker so kolektivi navadno manjši in je zato potrebno za pravilno funkcioniranje vseh samoupravnih organov sodelovanje vseh članov, ne samo pri izvajanju že sprejetih sklepov, temveč tudi pri postavljanju predlogov, oblikovanju pravilnih stališč in izražanju tudi osebnega mnenja o posameznih vprašanjih. Posledica neaktivnega sodelovanja in nekakšne neprilagodljivosti razmeram je navadno ta, da se posamezniki nočejo ali pa ne znajo javno opredeljevati za posamezne stvari, glasujejo za vse, kar nekdo predlaga, ko pa je seja že zaključena, potem prihajajo na dan s celo vrsto pripomb na tisto, za kar so maloprej dvigali roko. Takšna pasivnost ljudi pri razvoju samouprave na šolah v nobenem primeru ne more imeti pozitivnega uspeha, ker se ljudje zavestno ne opredeljujejo in zato pozneje tudi ne sprejemajo zavestno odgovornosti za sprejete sklepe.

Menim sicer, da je tako samovolja posameznikov, kot tudi nezainteresiranost določenih krogov v delovnih skupnostih bolj izjemen primer, vendar se mi zdi, da je v kompleksu celotnega razvoja samouprave na šolah zelo škodljiva.

Vabimo pedagoške delavce, da se udeležijo POSVETOVANJA SLOVENSKE PEDAGOGOV V LJUBLJANI, ki ga prireja Zveza pedagoških društev Slovenije.

Posvetovanje bo 29. in 30. marca t. l. v prostorih Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, Ljubljana, Trg revolucije 1 (Kazina — dvorana v 1. nadstropju) in se bo pričelo ob 9. uri dopoldne.

Program je naslednji:

1. Otvoritev.
2. Dr. Franc Strmčnik: Problemi ureditve naših enotne osnovne šole.
3. Tončka Metelko: Problemi vzgojnega dela v oddelkih celodnevne bivanja učencev v osnovni šoli.
4. Franc Pediček: Razvoj šolskih služb v luči naše šolske reforme.
5. Dr. Ivan Sagadin: Povezovanje pouka s produktivnim delom učencev v osnovni šoli.
6. Diskusija.
7. Zaključek posvetovanja.

Hkrati sporočamo, da bo v torek, 30. marca 1965, od 11. ure dalje v istih prostorih tudi SKUPŠČINA ZVEZE PEDAGOGSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE, na katero vas prav tako vabimo. Na skupščini bo imel referat o delu ZPD Slovenije in njenih nadaljnjih nalogah z vidika nekaterih aktualnih pedagoških vprašanj tov. Roman Oberlinter.

jo bodo izoblikovali neposredni upravljalci sami. Prav v tej zvezi se čisto pojavljata pri samoupravi na šolah dve osnovni hibi: na eni strani se pojavlja določena samovolja posameznih direktorjev oziroma ravnateljev, na drugi strani pa se pojavlja nekakšna mlahnost in pasivnost določenega dela ljudi.

Prva hiba se neposredno izraža v tem, da posamezniki sicer dokaj pogosto in v osnovi povsem pravilno tolmajo vlogo samouprave, vendar pri vsem tem vede ali pa morda tudi nevede pozabljajo, da velja samouprava tudi zanje, da se morajo tudi sami podrežati in upoštevati sklepe samoupravnih organov in ne iti mimo njih, kot da bi to zanje sploh ne veljalo. Niso redki primeri, ko posamezniki na seji določene komisije ali pa na seji določenega samoupravnega organa v celoti soglašajo z določenim predlogom, ko pa je potrebno pozneje takšen sklep izvršiti, ga priredijo po svoje ali pa ga sploh ne izvršijo. Često se takšni izgovar-

mi (predvsem kriminalke) in raz-

S SEJE PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SRS

V PRIPRAVI: METODOLOGIJA ZA ENOTEN SISTEM NAGRAJEVANJA

Pod predsedstvom Marijana Jenka je bila 3. 3. 1965 seja predsedstva republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti. Na dnevnem redu se je bila razprava o težah za pravilnik o delitvi osebnega dohodka v osnovnih šolah, problematika v kulturnih ustanovah, razgovor o gradivu za pripravo zveznega dokumenta o drugostopenjskem izobraževanju in pa nekatere organizacijske zadeve.

Najživahnejša je bila razprava

ob prvi točki dnevnega reda — o težah za sestavo pravilnika o delitvi osebnega dohodka v osnovnih šolah. (Te teze smo objavili v 2. letošnji številki Prosvetnega delavca hkrati s pozivom k diskusiji o teh vprašanjih, žal pa je doslej odziv na to zelo majhen.) Komisija, ki se v sestavi republiškega odbora ukvarja s pripravo nekaterih osnovnih elementov za pravilnik o delitvi OD, si v nekaterih bistvenih stvareh nagrajevanja prosvetnih delavcev v

osnovnih šolah še ni popolnoma na jasnem. Predvsem so to nedognani problemi upoštevavanja delovnih izkušenj, izobrazbe in pa vrednotenja dela razrednega učitelja nasproti predmetnemu.

Danes ne more biti nobenega dvoma več, da nam je potreben tak pravilnik o delitvi OD v šolah. Le prepogoste spore in nesoglasja med člani delovnega kolektiva zaradi neobjektivnih ocen komisij, ki so to delo doslej opravljale, bo mogoče odstraniti, ko bo imel pedagoški vodja šole v rokah tak pravilnik, sestavljen na nekaterih dognanih elementih vrednotenja kvalitete učiteljevega dela v razredu. Seveda pa se v zvezi s tem postavlja vrsta vprašanj, ki kažejo na to, da to delo ne bo neovirano steklo že jutri, marveč da bo treba v marsikateri šoli še prej spreminiti ustaljeni sistem dela. V prvi vrsti je tu vprašanje pedagoške vodje šole ali z drugo besedo ravnatelja. Ravnatelj v vzgojno-izobraževalnem zavodu bo moral sprejeti nadzorovanje in ocenjevanje dela vsakega posameznika v njegovem zavodu kot svojo prvo in poglavito nalogo. Če danes marsikje pravijo učitelji: »Kaj pa sploh potrebuje šola ravnatelja, saj imamo tajnico!« — pomeni to samo, da ravnatelj ne opravlja svoje naloge, ki bi mu morala biti prva skrb. Spremljati pedagoško delo vsakega učitelja na zavodu in ga tudi sproti vrednotiti — skupaj s strokovnimi aktivni in pa seveda svetovalci — to naj bi bila v bodoče osnovna naloga ravnatelja šole. S pomočjo pravilnika o delitvi OD, ki ga bo imel v rokah, mu bo lažje objektivno prikazati vrednost dela vsakega učitelja. Seveda pa tak pravilnik ne bo smel biti samo izraz teženj kakega posameznika ali skupine prosvetarjev, temveč bodo morali dati k metodološkim napotilom za njegovo sestavo svoje soglasje oziroma pripombe naši priznani pedagogi in pa republiške strokovne institucije.

POTREBNO JE SODELOVANJE STROKOVNIH SLUŽB

Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti se zaveda, da se s pripravo metodologije za pravilnik o nagrajevanju po kvaliteti dela v šolskih zavodih ni lotil preproste naloge. Po-

trebno bo, da bolj kot doslej pri tem delu sodelujejo zavodi za prosvetno-pedagoško službo, oba republiška zavoda in pa sekretariat za šolstvo. Objektivni kriteriji za ocenjevanje kvalitete učiteljevega dela v razredu doslej namreč niso najdeni, so pa — po mnenju pedagogov samih — vendarle neke očiti in jih bo treba opredeliti. Dobro medsebojno poznavanje učiteljev na istem zavodu in pa njihovega dela ni tako trdno ugotovljeno, kot se to včasih misli. Tudi komisije ne morejo ovrednotiti vsakega posameznika na osnovi nekaj obiskov pri učni uri in podobno. Zato preostane edino — pedagoška vloga ravnatelja, ki naj opravlja to delo s pomočjo dognanih objektivnih kriterijev pedagoškega dela učitelja v razredu. O dokumentiranem predlogu ocen za vsakega posameznika bo nato seveda sklepal še kolektiv, v kritičnih primerih pa pomagala strokovna ocena svetovalca! V nekaterih šolah v Sloveniji že teče notranja organizacija dela in pa notranja delitev dohodka po novo izdelanih kriterijih in pokazali so se že tudi uspehi.

Pri tem pa je treba poudariti še sledeče: pripravljanje enotnega pravilnika za delitev OD v osnovnih šolah ne bo smelo ovirati morebitnih boljših rešitev in tudi drugačnih predlogov. Delovni kolektivi morajo v osnovi sprejeti novi sistem delitve dohodka, dokumente o tem pa lahko izdelajo po svoje. Važno pa je eno: vse to delo mora biti čimmanj komplicirano, tako da ne bo motilo pedagogov pri njihovem vsakodnevnem učenem delu, in pa v osnovi usmerjeno k enemu cilju: stimulirati boljše vzgojno-izobraževalno delo! To je osnovni namen vseh prizadevanj za boljše, pravičnejše notranje delitve; kjer ta namen ne bo dosežen, pomeni, da je bilo v postopku nekaj narobe.

Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti si želi še več predlogov ob tej problematiki, predvsem več dognanj praktikov, njihovih izkušenj, tako npr. glede upoštevavanja delovnih izkušenj pri vrednotenju učiteljevega dela v razredu — kako se te izkušnje kažejo, kako bi jih bilo treba stimulirati, dalje kako upoštevati elemente izobrazbe, kakšne pokazatelje uspešnega dela učitelja v razredu bi bilo treba jemati v poštev ipd.

DOKLEJ SE MRTVILO V KULTURNIH USTANOVAH

Za svoj prihodnji plenum bo Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti pripravil tudi podrobnejšo dokumentacijo o problematiki v kulturnih ustanovah, predvsem s stališča delavskega samoupravljanja. Z razpravo o tem hoče sindikat po svojih močeh prispevati k izboljšanju materialnega položaja zaposlenih v kulturnih ustanovah, k hitrejšemu uveljavljanju samoupravljanja in s tem zmanjšanju razlik v ekonomskem in družbenem položaju med zaposlenimi v kulturi in drugih delovnih organizacijah. Poiskati in analizirati želi vzroke za stagnacijo družbeno-ekonomskega osamosvajanja kulturnih ustanov in pomagati delovnim kolektivom, da bodo hitreje premagali subjektivne težave pri realizaciji samoupravljanja.

Čeprav je v kulturnih ustanovah SRS zaposlenih preko 2500 stalnih kulturnih delavcev, pa sindikat ugotavlja, da noče biti konca mrtvilo splošno-družbenih prizadevanj v teh ustanovah, da se funkcija samoupravljanja v njih preozko pojmuje in da se mnogokrat zredicira le na skrb za materialni položaj ustanove in na delitev osebnih dohodkov, da večina teh delovnih organizacij nima pravilnika o delitvi celotnega dohodka ipd.

Prihodnji plenum sindikata delavcev družbenih dejavnosti bo ta vprašanja temeljito osvetlil in prikazal stanje v kulturnih institucijah takšno, kakršno je.

Glede gradiva o problematiki izobraževalnega sistema na drugostopenjskih šolah je predsedstvo RO sklenilo, da bo sklicalo širši posvet predstavnikov šolskih kolektivov in strokovnih služb, ki naj vsestransko pregledajo problematiko drugostopenjskega izobraževanja.

D. H.

Stalno obiskovanje razstav je najlepše dopolnilo k rednemu pouku osnov umetnostne vzgoje. (Posnetek je z nedavne razstave, ki smo jo gledali v Ljubljani o likovnem izobraževanju v ZDA.) Foto profesor Igor Pleško

PREDSEDNIK TITO SPREJEL DELEGACIJO ZVEZE PEDAGOGSKIH DRUŠTEV JUGOSLAVIJE

Šolska reforma je še pred nami

Predsednik SFRJ Josip Broz Tito je sprejel sedmi februarja v Belem dvoru v Beogradu delegacijo Zveze pedagoških društev Jugoslavije. Delegacijo je vodil profesor filozofske fakultete zagrebškega vseučilišča dr. Pero Simleša, med njenimi člani pa so bili tudi: profesor filozofske fakultete ljubljanske univerze dr. Vlado Schmidt, višji predavatelj na tej fakulteti Marica Dekleva-Modić in upravitelj ljubljanske osnovne šole »Dr. Jožeta Potrča« Milan Simić.

Profesor dr. Pero Simleša je najprej govoril o nekaterih nalogah, ki stoje pred pedagogi in o katerih je razpravljali VII. kongres ZKJ ter nedavni Kongres pedagogov v Zagrebu. Nato je predsednik Tito v razgovoru med drugim dejal, da je v načinu izobraževanja pri nas ter v našem celotnem šolskem sistemu zelo veliko negativnega. Opozoril je, da mladine ne morejo »zdravit« sodišča in državnih tožilci, temveč da je to predvsem dolžnost staršev in seveda vseh, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem od osnovne šole dalje.

Različne negativne lastnosti so značilne predvsem za mestne otroke. Zakaj? Lahko bi rekel — je dejal tov. Tito, da starši — posebno tisti, ki so bolj stimulirani — ne gledajo dobro na vzgojo svojih otrok. Taki starši imajo druge obveznosti in mnoge dolžnosti, za otroke pa menijo, da je važno le, da so siti in dobro oblečeni. Poleg tega jim dajo še denar za »dobjarjaje« in potem jim ni nič mar, če so otroci na ulici — samo da so doma čim manj na poti... Tudi slabi filmi (predvsem kriminalke) in raz-

lične zabavne revije so največji sovražnik otrok. Kriminalke so npr. dostikrat pobuda za huliganstva po naših večjih mestih. Mladi ljudje pridejo tako po navadi v navzkrižje z zakonom: kaznovani so in znajdejo se v »poboljševalnici«.

Slabi učni načrti

Kakšno je naše šolsko izobraževanje? — je rekel v nadaljevanju predsednik Tito in pristavil: Mislim, da je materialno vprašanje sekundarno, čeprav je pomembno, kajti tisti, ki naj oblikuje socialističnega človeka, mora biti tudi nagrajen, in sicer zato, da lahko živi samostojno. Dejstvo je, da odnos družbe do vzgojitelja, do učnega kadra v prejšnjih letih ni bil pravilen.

V zvezi s šolskim izobraževanjem mislim, da so učni načrti slabi. Šolska reforma ni dala nič posebnega, pravzaprav je ta reforma šele pred nami; zato je potrebno, da si prizadevamo vsi — ob vaši pomoči, da nekako rešimo to stvar. Čudi me na primer, da ve naš mlad človek, ki pride danes z univerze (z zaključnim izobraževanjem) tako malo o naši daljnji in posebno nedavni preteklosti, najmanj pa o naši stvarnosti.

Učne načrte in pouk nasploh je treba prilagoditi potrebam in ciljem, ki jih želimo doseči. Niso dovolj samo parole in razglašanja, da je treba olikovati socialističnega človeka. Treba je zagotoviti bazo za oblikovanje takega človeka. Toda, vidite, po naših univerzah in šolah predavajo še mnogo starega na star način. Naši učbeniki so najrazličnejši. Predvsem se mi ne zdi prav, ker

imamo npr. za posamezne predmete v vsaki republikli drugačen učbenik, kar je povsem zgrešeno. To je naša velika slabost in sam vedno vztrajam na teh stvareh, ki morajo biti skupne — saj smo vendar v eni državi. Ne mislim, da bi morali zapostavljati nacionalnosti, njihovo preteklost in značilnosti — tudi o tem se je treba učiti. Toda vse to je treba delati drugače. Otroci vsake republike se morajo spoznati s preteklostjo vsakega izmed naših narodov, njegovo zgodovino, umetnostjo in vsem drugim... Ni vaša dolžnost, da delate za intigriranje nacionalnosti, temveč za ustvarjanje novega socialističnega, jugoslovanskega človeka, ki bo imun za vse nacionalistične negativne pojave. Toda naš sedanji šolski program po republikah ni postavljen tako, da bi šli v to smer.

Šolanje — prilagojeno našim potrebam!

Morali bi spreminiti tudi vzgojne metode in razbremeniti načrte. Morali bi bolj v specializacijo, vendar ne v enostransko, temveč predvsem osvoboditi učenca tistega, česar v svojem prihodnjem življenju ne bo več potreboval. Dajte mu samo tisto, kar potrebuje za delo, on pa naj se kasneje sam — poleg svojih dolžnosti — zanima tudi za druge stvari. Mislim, da ste se tudi sami prepričali, da pouk ne odlovarja našim pogojem, da so načrti prenatrpani in da bi posebno iz zgodovinskih učbenikov morali izpustiti nekatere stvari, ki so bile pomembne za kapitalistično družbo. Prenatrpanega načrta ni mogoče obvladati...

»NAPREDEK NI NEPOMEMBEN, CEPRAV JE NEZADOSTEN«

Predsednik prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije tov. Ivo Tavčar odgovarja na vprašanja uredništva našega lista

Ukrepi glede izboljšanja sistema financiranja šol, ki smo jim bili priče v letu 1964, so le prehodnega značaja in ne morejo v celoti popraviti ponedelja zelo slabega materialnega položaja osnovnih šol, niti ne zagotoviti primerne sredstva za delo teh zavodov. Pri tem še vedno — kolikor so se tudi izboljšali osebni prejemki prosvetnih delavcev — zaostaja materialna opremljenost šol, celotna modernizacija pouka, za kar doslej nismo zmogli ustreznih sredstev. Prosvetno-kulturni zbor skupščine se je v lanskem letu precej ukvarjal s temi vprašanji. Kakšno je vaše mnenje, tovariš predsednik, o tem?

Lani se je položaj šol I. in II. stopnje deloma izboljšal in upam, da to izboljšanje ni prehodnega značaja. Nasprotno, menil bi, da je šole začele temeljitejšega izboljšanja, ki ga pa letos vendarle še ne bomo povsem dosegli. Za primerjavo položaja šol v letu 1963 in v letu 1964 naj navedem samo te-le podatke: za osnovno dejavnost šol I. in II. stopnje je bilo lani 28 % več sredstev kot predlansko, za naložbe pa so se sredstva celo povečala za 86 %. Tako vsaj kaže poročilo Republiškega sekretariata za šolstvo. Uspeh ni nepomemben, čeprav je nezadosten.

Najbolj nas lahko zaskrbe podatki, da se je razmerje med osebnimi dohodki in materialnimi izdatki lani v večini primerov poslabšalo. V 13 občinah se je gibalo od 24:6 do 90:10 v 22 občinah pa od 89:11 do 85:15. V 35 občinah je torej izpod najnižje dopustne ravni. Primerno razmerje med osebnimi in materialnimi izdatki bi bilo 75:25. Toda tako razmerje je dosegla le ena občina. Skrbi nas torej dejavnost naših šol, kakovost njihovega pouka, kajti le-ta ni odvisna samo od učiteljeve besede. Zato gre naša priporočila družbenim skladom za šolstvo, naj letos ob sočasnem zviševanju osebnih dohodkov učiteljev zlasti povečajo tudi sredstva za materialne izdatke. Razmerje med osebnimi dohodki in materialnimi izdatki je namreč predvsem odvisno od celotne količine sredstev, ki jih šole dobe. Vendar je ob postopnem osamosvajanju šol to razmerje odvisno od tega, kako bodo same šole porazdelile svoj dohodek. Zato ni odveč, da priporočimo tudi šolam, naj upoštevajo pomembnost tega razmerja za uspešnost šole.

Razen tega bo na mestu tudi pripomba, da vse šole le niso v enako kritičnem gnotnem položaju, da osebni dohodki učiteljev le niso povsod tako nizki, da bi bila upravičena zgolj kritika, ki se nanaša na neurejene ali slabo urejene odnose med družbo in šolo. Predvsem v tistih šolah, ki jim je gnotna osnova še izboljšana, lahko upravičeno zastavimo tudi vprašanje samokritike. Zatevajo, da se šolniki začno temeljiteje ukvarjati z vzgojnimi in učnimi vprašanji. Vsi bomo namreč soglašali, da pogoj za dobro šolo ni samo dobra gnotna podlaga šole, čeprav je ta seveda prvi pogoj. Toda so šole, ki niso tako gnotno podprte, pa so vendarle dobre, a so tudi šole, ki imajo kar dobro urejen gnotni položaj, pa vendarle niso med tistimi, ki bi se lahko pohvalile z učnimi in vzgojnimi uspehi. Gre torej še za ustvarjalnost učiteljev za njihovo

zavzetost, za to, koliko je učitelj resnično umsko in čustveno prisoten, ko poučuje in vzgaja, ko oblikuje mladi naraščaj. Bodimo zato kritični tako nazven kakor navznotraj. Od vsakogar terjajmo, da izpolni svoj dolg do naših otrok.

Na seji prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SRS dne 10. III. 1965 in večkrat že tudi prej je bilo obravnavano vprašanje drugostopenjskega študija. Zlasti z odpravo okrajav v SRS se zdi, da bodo nastale ponekod glede financiranja šol druge stopnje težave. Na omenjeni seji ste povedali nekaj svojih misli in predlogov glede teh vprašanj?

O položaju šolstva II. stopnje, zlasti strokovnega šolstva že leta razpravljamo. Vsako leto znova ugotavljamo težave in z naporom mnogih uspevamo nekako sestaviti konec s koncem, obdržati šole pa tudi zgraditi kako novo šolo. Vendar hkrati kar naprej ugotavljamo zaostanost posameznih rešitev in da je srednje šolstvo ozko grlo v našem celotnem šolstvu.

Doslej so veliko prispevali k ureditvi položaja šol II. stopnje okraj in okrajne gospodarske zbornice. Ne sicer tako, da bi sami dajali sredstva za šole II. stopnje, temveč predvsem tako, da so sredstva zbirali od občin in delovnih organizacij. Letos odpravljamo okraje kakor okrajne gospodarske zbornice. S tem seveda ne odpravljamo medobčinskega sodelovanja. Nasprotno, takšno občinsko sodelovanje želimo še okrepiti. Prav tako lahko pričakujemo, da se bodo gospodarske organizacije še bolj povezovale med seboj, čeprav ne bo več okrajnih gospodarskih zbornic.

V sodelovanju občin in v združevanju delovnih organizacij moramo iskati tudi rešitve za šolstvo II. stopnje. Vendar pa ne smemo čakati na dogovore, ki bodo ob spoznanju lastnih koristi sami po sebi nastajali, temveč morajo publika in vsi pristojni nastopiti kot pobudnik družbenih dogovorov, ki naj uredijo družben položaj šol II. stopnje. Gre torej za organiziranje družbene dogovore v skladu s koristimi in odgovornostjo, ki jo ima kdo za šolstvo II. stopnje, za dogovore, ki tudi zavezujejo in ki imajo za tiste, ki jih ne izpolnjujejo, tudi pravne posledice. Republika in z njo vse pristojne republiške organizacije ne morejo reči, češ šole II. stopnje niso v naši pristojnosti, temveč so zadeva, ki o njih odločajo le občine in prizadete delovne organizacije. Ne, tudi tu smo soodgovorni za položaj teh šol in dolžni, da ukrepamo in da pomagamo poiskati rešitev tam, kjer občine in delovne organizacije le-te ne bi našle iz lastnih pobud.

Morda bo kdo rekel, da to ni rešitev, vendar letos kaj drugega ni mogoče storiti. Kajti ob sprejetju družbenega načrta smo se dogovorili za takšno delitev sredstev in nalog, ki upošteva finančno odgovornost občin za šolstvo II. stopnje. Saj je 38 občin dobilo za te in druge naloge 6800 milijonov republiške pomoči. Pri tem seveda tudi računamo na sredstva delovnih organizacij, ne pa zgolj na občinske proračune, ki so zdaj še vedno omejevanj z določbami od zgoraj.

Skraini čas pa je, da si končno razjasnimo, kako si zamišljamo razvoj šolstva po obvezni osnovni šoli, da ne bomo zaradi

nasprotujočih si mnenj in stališč prišli v položaj, ko ne bomo organizacijam uveljavljali nobenega stališča.

Na seji prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SRS 10. 3. 1965 je bil med drugimi sprejet tudi zakon o Pedagoškem svetu SR Slovenije. Kakšne naloge bo imel ta organ?

Kot veste, javnost široko razpravlja o predmetnikih in učnih načrtih naših šol. Pogosto so izražene zahteve po spremembi letih. Nekaj je te sprejemal svet za šolstvo. Po spremembi ustave sta pristojnosti sveta za šolstvo prevzela republiški sekretariat za šolstvo in pa republiška skupščina. Sprejem predmetnikov in učnih načrtov za šole je nedvomno družbeno in strokovno zelo odgovorno dejanje. Najbrž bi bilo neprimerno, da jih predpisuje le republiški sekretar za šolstvo. Prav tako bi bilo težko, da o njih glasujemo v skupščini. Zato se je poročil predlog, da bi ustanovili posebno telo — Pedagoški svet in da bi takemu telesu zaupali naloge, da določa predmetnike in učne načrte: tako za osnovno šolo kakor tudi osnove predmetnikov in učnih načrtov za šole II. stopnje, v kolikor ne bi pri sprejemanju predpisov v šolstvu II. stopnje kakor drugače odredili pristojnosti Pedagoškega sveta.

Člane Pedagoškega sveta bo imenovala Skupščina za dobo štiri let in bodo lahko ponovno imenovani. Imenovala jih bo iz vrst strokovnjakov, tako pedagoških teoretikov kakor praktikov, in izmed javnih delavcev, ki živo spremljajo razvoj šolstva. Pri tem se nismo odločili za preprosto menjavo, ampak za ponovni izbor — ne za rotacijo, ampak reelekcijo — ker menimo, da je treba zagotoviti pri sprejemanju predmetnikov in učnih načrtov primerno trajnost, vendar pa spet ne zanje

nikomur izročiti trajnega pooblastila. Mimo tega pa je Pedagoški svet tudi telo, ki ima poseben značaj in ga ni mogoče poistovetiti niti s predstavniki telesi niti z državno upravo.

Naš temeljni namen je bil pri ustanovitvi Pedagoškega sveta, da zagotovimo tako javnost in odgovornost kakor tudi potrebno strokovno in družbeno presojo pri sprejemanju predmetnikov in učnih načrtov.

»Misli, da ne gre za alternativo (ali imamo proizvodno delo v naših šolah ali ne), temveč, da gre za to, kako naj se ga izvde, da bo sistematično, organizirano, načrtno, da bo varno, da bo efekt v obeh smereh — v vzgojni pa tudi v materialni plati...« (Poslanec Ivan Bertoncelj na seji prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SRS, 5. februarja letos)

Družbena skrb za družinsko vzgojo

(Seminar na Bledu)

Pomanjkljiva družinska vzgoja, ki postaja vse bolj pereč družben problem, živo zanima tudi vse šolnike. Le-ti se srečujejo z njo v poklicni praksi in živo občutijo njene posledice. Nekateri se že vrsto let prizadevno udeležujejo v »Šolah za starše« v okviru delavskih univerz. S predavanji in svetovanjem pomagajo opravljati staršem njihovo zahtevno in odgovorno nalogo: pravilno (v skladu s moralnimi zahtevami družbene ureditve) oblikovati otrokovo osebnost. Ker je tovrstna dejavnost tesno povezana z razmerami v šoli, bi bilo prav, če bi jo le-te podprle in skušale pritegniti prav tiste starše, ki ne najdejo pravih vzgojnih prijemov, kasneje pa ob lastnih vzgojnih spodbudah vale krivdo na učitelja in šolski sistem.

Za predavatelje »Sol za starše« je priredila Zveza delavskih univerz Slovenije od 1. do 4. februarja na Bledu seminar, ki ga je vodil prof. Jože Valentinčič, udeležilo pa se ga je približno 40 šolnikov iz raznih krajev Slovenije. Zanimiva predavanja naših uglednih pedagogov (dr. Milice Bergantove, dr. Stanka Gogala in dr. Leona Ziebnika) so osvetlila pestro problematiko družinske vzgoje s sociološkega, psihološkega in pedagoškega vidika.

Lik moralno zdrave družine je podrobno obravnaval v svojem predavanju dr. Stanko Gogala.

Družina je primarna intimna skupina, ki je nenadomestljiva za otrokov zdrav duševni in telesni razvoj. V prijetnem in sproščnem vzdušju domačnosti daje občutek varnosti in čustveno toplino, ki je predpogoj pri oblikovanju otrokove osebnosti. Kdor je ni bil deležen v otroštvu, je težje ali celo težko prilagodljiv. Ta usodna pomanjkljivost se kaže v raznih čustvenih motnjah. Družina omogoča otroku prvo socializacijo in ga — v skladu z normami družbene ureditve — usposablja za življenje.

Ločitev zakoncev predstavlja vsekakor pereč socialni problem. Statistični podatki kažejo, da zadnje čase število razvez upada — tako v svetu kot pri nas. Ločitev ni odklonitev družinskega življenja, temveč navadno je zamenjava zakonskih partnerjev, ki iz različnih razlogov nista mogla živeti skupno.

Družina je zelo odporen družbeni organizem. Pokazalo se je, da je bila domneva nekaterih psihologov, ki so napovedovali razpad družine in predlagali, naj

bi skrb za vzgojo prevzela družba — preuranjena. Morali so revidirati odločbe družbene politike. Praksa je pokazala, da otroci v dobro urejenih zavodih — kljub izvrstni hrani in skrbni zdravniški negi niso zadovoljivo uspevali. Primanjkovalo jim je čustvene topline in prisrčnega sproščenega vzdušja. Družina ima tudi velik rekreativni pomen, saj se družinski člani v domačem krogu psihično odpočijejo in opomorejo od raznih nevšečnosti, s katerimi se srečujejo v poklicnem življenju. Zanimiva je ugotovitev švicarskega strokovnjaka na področju socialne psihologije Königa Reneja, ki je v obdobju fašizma raziskoval zanimiv pojav — »zaprtost družine«. Pri tem je ugotovil naslednje: če se čuti posameznik ogroženega v družbi, ker izvaja le-ta nanj pritisk, in se zato počuti kot sredstvo nekih tujih ciljev — se družina zapira v hermetičen krog. In obratno: čim bolj se čuti posameznik varnega in čim bolj lahko sodeloval v javnem življenju, tembolj se odpira družina navzven in navezuje stike z družbenimi organizacijami.

Šola bo morala — kot važen vzgojni činitelj — najti nove oblike tesnejšega sodelovanja z družino, da se bo le-ta živo zavedala svoje vzgojne moči, humanizirala medsebojne odnose svojih članov, zatirala v njih morebitno egocentričnost in sebičnost ter se oplemenitila z medsebojnim spoštovanjem in zaupanjem.

Iz poročila prof. Valentinčiča je bilo razvidno, da se je dejavnost delavskih univerz živahno razmahnila, da »Šole za starše« v vseh občinah z zadovoljivim uspehom izobražujejo naravne vzgojitelje in jim nudijo izdatno pomoč pri usposabljanju za sodobno vzgojo njihovih otrok. Od 1959. do 1960. leta dalje pritegnjejo »Šole za starše« vsako leto 8000 slušateljev, in sicer v obliki množičnega izobraževanja in individualnega svetovanja. Programiranje izobraževanja naj izhaja iz analize razmer in problemov okolja, upoštevajoč potrebe in interese določene skupine slušateljev. Ponekod se že uspešno uveljavlja seminarska oblika dela, poslušalci se po skupnih interesih grupirajo v homogene skupine po 10 do 15 članov. Tako je namreč lažje premostiti razlike v njihovi izobrazbi, kar tudi omogoča prijetno in sproščeno vzdušje pri razpravljanju, kjer analizirajo po-

Nekoliko kasno objavljamo zamivo poročilo s tridnevnega posvetovanja o splošno tehničnem izobraževanju in proizvodnem delu v šolah, gimnazijah ter v šolah za izobraževanje kadrov za ta pouk. Posvetovanja, ki je bilo novembra lani v Beogradu, se je udeležilo 80 strokovnjakov, predstavnikov organizacij LT, urednikov tehniških publikacij, predstavnikov družbeno političnih organizacij, JNA in drugih, ki so poslušali več referatov in koreferatov na to temo.

Splošno tehnično izobraževanje zavzema od skupnega fonda

ur na naših osemletkah 6,3 %, v gimnazijah 10,4 %. (V osnovnih šolah ZSSR 15,2 %, NDR 9,1 %, CSSR 9,0 %; v gimnazijah pa v Madžarski 39,0 %, ZSSR 33,3 %, CSSR 28,3 % in v NDR 14,0 %). Pri nas pa niti to skromno število ur ni enako sprejeto v vseh šolah in v vseh republikah. Prevladala je pisanost najrazličnejših rešitev in tretiranja tega predmeta, po drugi strani pa danes vse bolj pogosto srečujemo mnenja, da predstavljajo elementi tehnike v pouku korak k njegovi dehumanizaciji.

Zelo različna sta tudi vsebina in obseg gradiva v učnih načrtih. Celo v primerih, ko so ti načrti enaki, se dogaja, da si jih učitelji »kroje« zase — kar je odvisno od strokovnosti in ostalih subjektivnih in objektivnih činiteljev. To ni navsezadnje niti preveč presenetljivo, če vemo, da predavajo tehnično izobraževanje na naših šolah učitelji desetih različnih strok.

Glede učnega načrta in programa so udeleženci posvetovanja sklenili, da je treba izdelati splošno jugoslovanski program, ki bi bil sestavljen iz splošnega in posebnega dela. Splošni del (70 do 80 % gradiva) bi bil skupen za celotno območje SFRJ, medtem ko bi bil poseben del (20 do 30 % gradiva) usklajen z lokalnimi potrebami in krajevnimi specifičnostmi.

S tem je tesno povezano tudi izdajanje učbenikov in priročnikov za ta predmet. Doslej je bilo sicer nekaj individualnih poskusov izdajanja učbenikov in priročnikov za učence in učitelje, ki pa zaradi programskih razlik niso presegali lokalnih okvirov. Ze zdavnaj je jasno, da bi na temelju enotnega jugoslovanskega programa lažje našli tudi rešitve za splošno jugoslovanske učbenike in priročnike, ki bi imeli v ceni, kvaliteti idr. precejšnje prednosti. Laže bi rešili tudi vprašanje tipiziranih učil, strojev, orodja itd., ker so rešena ta vprašanja v večini primerov parcialno brez splošno sprejetih norm.

V nadaljevanju razprave so udeleženci posvetovanja opozorili, da pouka splošno tehničnega izobraževanja ni mogoče izvajati z vsem oddelkom (temveč je treba razdeliti oddelke na skupine) in da je v nekaterih republikah še vedno pereč problem organiziranja in izvajanja proizvodnega dela. Iz tega dela ustvarjajo na nekaterih šolah dobičke, ali pa ga izkoriščajo za dejavnosti, ki nimajo ničesar skupnega s splošno tehničnim izobraževanjem.

Ponekod menijo, da je sedanje število ur, odmerjenih za splošno tehnično izobraževanje, preveliko. Toda če jih primerjamo s številom ur, namenjenih za likovno in glasbeno vzgojo pri nas in v tujini, lahko objektivneje presojava in ugotovimo, da odmerjamo mnogo več časa za ta dva predmeta kot pa za tehnično izobraževanje. V NDR sta zastopana ta dva predmeta v skupnem fondur s 6,3 %, v ZSSR s 6,9 % — pri nas pa z 12,2 %. Ugodnejši status splošno tehničnega izobraževanja terjata predvsem sodobno življenje, in proizvodnja.

Ob koncu so med drugimi opozorili, da bi v osnovni šoli kazalo uvesti tehnično izobraževanje že od prvega razreda dalje (v okviru posebnih ur) in da učiteljska premalo usposablja bodoče učitelje za izvajanje tehničnega izobraževanja od prvega do četrtega razreda. Splošno tehnično izobraževanje v teh razredih naj bi ne bilo le učni princip, temveč tudi učni predmet.

Mladinski pevski festival v Celju

Pomembna uvodna prireditev v Mladinski pevski festival bo republiška revija slovenskih mladinskih pevskih zborov v Celju 27. marca letos. Na reviji bo sodelovalo 21 najboljših slovenskih mladinskih zborov in to 14 mladinskih zborov osnovnih šol, 3 dekliški zbori učiteljskih, 3 mešani zbori gimnazij in 1 mešani mladinski zbor strokovnih šol.

Glasbena žirija bo izmed teh zborov izbrala 3 najboljše, ki bodo zastopali Slovenijo na zveznem tekmovanju mladinskih zborov Jugoslavije od 4. do 6. junija 1965 v Celju.

Za časa revije bo tudi posvetovanje glasbenih pedagogov, ki bodo obravnavali stanje in probleme glasbene vzgoje na osnovni šoli. Zanimanje za revijo in posvetovanje je zelo veliko tudi v ostalih republikah, zato je nujno, da vsi, ki se žele udeležiti revije in posvetovanja, rezervirajo vstopnice in stanovanja do 20. marca pri prirediteljem odboru MPF v Celju.

Posvetovanje glasbenih pedagogov bo 27. 3. ob 9. uri, koncerti mladinskih zborov pa isti dan ob 16. in 20. uri.

Gema Hafner

J. V.

Poklicno svetovanje je v Zahodni Nemčiji zelo razvito

Nekaj misli o ocenjevanju učiteljev

Na naši ustanovi že več let ocenjujemo, a še nismo v tem pogledu dosti napredovali, čeprav iz leta v leto ugotavljamo, da je v naši stroki težko uvesti objektivno ocenjevanje učnega kadra. Ocenjevanje ni tako lahko, kot ga je nekdo komentiral po televiziji: »Učitelj zna oceniti učencevo delo, svojega dela pa ne zna!« Iz prakse vemo, da vsak dan spremljamo delo učenca, ob zaključku prvega polletja in ob koncu šolskega leta pa smo včasih še pri marsikateremu učenču v dvomih, če je ocena pravična.

Kako se je vršilo ocenjevanje pri nas? Kolektiv je iz svoje sredine izvolil nekaj članov v ocenjevalno komisijo, ki je imela nalogo, da oceni delo sodelavcev. Za ocenjevanje smo določili naslednje kriterije: 1) organizacija dela v razredu, 2) vodstvo uradnih knjig, 3) kako uporablja pri pouku učne metode, 4) upravljanje novih učnih oblik, 5) kako vključuje v pouk radijske oddaje, ekskurzije, svobodne aktivnosti in spominske dneve, 6) uporaba avdiovizualnih sredstev, 7) uporaba plakatov, zgodovinskih trakov, 8) učne priprave, 9) učni načrti, 10) idejnost pouka, 11) zvezki, izdelki učencev, 12) skrb za inventar, 13) kako poučuje temelje socialistične vzgoje, 14) skrb za učence, ki so napredovali z negativnimi ocenami, 15) skrb za korelacijo predmetov, 16) delovna disciplina, 17) povezanost s starši, 18) ureditev učilnic, 19) individualni študij, 20) skrb za red, snago in disciplino učencev, 21) kako opravlja svojo nalogo kot razrednik, 22) raziskovalno delo, eksperimenti pri pouku fizike in kemije.

Navidez so se nam zdeli kriteriji konkretni in smo bili mnenja, da bo mogoče z njimi realno oceniti vsakega posameznega člana delovnega kolektiva, toda samo ocenjevanje ni bilo tako lahko in enostavno. Člani ocenjevalne komisije niso imeli dovolj časa, da bi lahko večkrat v polletju pregledali delo vsakega posameznega člana, to so navadno napravili tik pred polletjem ali pred koncem šolskega leta; ob vsakodnevem kontaktu s sodelavci so člani komisij le delno spoznali njihovo delo.

Teže je bilo na nižje organiziranih šolah, na katerih so vsi učitelji zaposleni ves dan in so celo šole oddaljene druga od druge po več ur. Večina članov je zbrala kriterije, toda noben ni bil trdno prepričan, da so objektivni, ker niso bili večkrat v razredu pri tovarišu, ki so ga ocenjevali. Kdor misli, da lahko v eni uri preceni celotno delo člana kolektiva, se zelo moti. Že s tem, da to misli, precenjuje svoje lastne sposobnosti.

Ocenjevalne komisije so se sestajale ob koncu prvega polletja in ob zaključku šolskega leta. Pri

ocenjevanju smo enostavno prešli določene kriterije in ocenjevali člane le v celoti — na splošno. Ocenjevati smo začeli pri najboljših članih kolektiva, tistih, ki smo jih smatrali za najboljše, in jim določili 150 točk, ostale smo razdelili v skupine po točkah: 100, 50, 25 in 0 točk. Tako smo razdelili člane kolektiva v 5 skupin in spremenili višek dela posameznih članov v točke. Ocenjevanje je bilo na ta način mnogo lažje in enostavnejše, kot da bi ugotavljali objektivne kriterije pri vsakem posamezniku. Ali je takšno ocenjevanje v celoti res objektivno pravično? Zanimivo je, da so bili člani uprave in tehnične osebje ocenjeni zelo dobro, skoraj vsi z najvišjim številom možnih točk, diferencija se je začela vidno pri učitelstvu. Kaj smo ugotovili čez dve leti? Član uprave, ki je bil na predlog ravnatelja skoraj najvišje ocenjen, ni imel za to delo potrebnih kvalitet. Nek sodelavec na ustanovi mi je dejal: Ko smo prešli na ocenjevanje po delu, sem prvo

sem posvetil diskusijam na sestankih kolektiva: na moje velike presenečenje sem to leto dobro ocenjen in sem postal nadpovprečen.

Pri ocenjevanju nismo upoštevali uspeha učencev v razredu, češ, tovariš ima nižji uspeh v odstotkih, ker postavlja kriterij znanja na višjo raven. Dober pedagog zna tudi učence zainteresirati za učno delo. Sam se ne morem popolnoma sporazumeti, da je predavatelj dobro ocenjen, čeprav je iz njegovega predmeta 50 odstotkov učencev negativno ocenjenih.

Brez dvoma je uspeh učitelja tudi odvisen od psihičnega nivoja učencev. Večkrat ima težave tudi dober pedagog, toda na osnovi študija razreda najde pravilni kriterij, da bo dosegel povprečni uspeh.

Ocenjevanje članov kolektiva po spredaj navedenih kriterijih bi bilo bolj objektivno, če bi člani komisije večkrat preverjali delo posameznih članov kolektiva. Delavec je za svoje delo vsak dan

Učitelji na nižje organiziranih šolah delajo sami kakor pač morejo in znajo. Nekateri tovariši na centralnih šolah zelo radi kritizirajo te učitelje, čeprav niso bili niti enkrat v njihovem razredu, ter kritizirajo njihovo privatno življenje. Še vedno drži star pregovor: »Ne pometaj pred tujim pragom, če še svojega ne moreš!«

Kako je z ocenami ravnateljev? Na našem območju je večina ravnateljev ocenjenih zelo dobro. Člani kolektiva nočejo zamere, da je pri hiši ljubi mir... Srednja ocena članov kolektiva naj bi mogoče bila za merilo ravnateljevega dela.

Na šolah bomo morali še precej razmišljati, da bomo prišli do objektivnih meril v ocenjevanju dela prosvetnega delavca. Nepravilno se mi zdi in celo škodljivo za napredek kolektiva, če skušata dva člana pred kolektivom s svojo avtoriteto uveljaviti svoja načela. Nikar ne jemljimo pravice kolektivu, da sam oceni samega sebe, ker mu po zakonu to

Vsakdanji prizor iz naših šol: učenka odgovarja na vprašanje!

leto res dal vse od sebe, da bi bil uspeh v razredu čimboljši in da bi zadovoljil zahtevanemu kriterijem, toda na veliko začudenje sem bil takrat slabo ocenjen, nevarnost je bila celo, da ne bi dosegel niti povprečnega nivoja. Naslednje leto me je že pamet srečala, zato sem v razredu nekoliko popustil, več pozornosti pa

ocenjen, vsakodnevna kontrola v šoli pa bi motila umirjeno pedagoško delo.

V preteklem letu smo izvolili za ocenjevalce vodje razrednih aktivov, češ da bodo ti najboljše poznali delo sporednih razredov. Toda ta način postaja vedno bolj negativen, ker ostanejo nekateri vodje po več let zaporedoma in tako obdrže primat ocenjevanja v svojih rokah, zelo malo pa je takih, ki bi sami v svojo skledo pljuvali.

V letošnjem letu smo postavili pri ocenjevanju posebno strog kriterij: 50 odstotkov sodelavcev je bilo nagrajenih za nadpovprečno delo, ostalih 50 odstotkov pa smo vrgli v eno vrečo, češ da niso naredili več, kot je bilo potrebno za normalno delo. Osebnost mnenja, da to ni bilo pravilno, ker sem prepričan, da obstajajo tudi med temi tovariši razlike. Na seji delovnega kolektiva so bili nekateri člani mnenja, da je potrebno nagrajevanje po učinku dela, ker brez tega ni napredka. Nagrajevanje po učinku naj bi bilo torej vzpodbuda za nadaljnji napredek posameznika in kolektiva. Z nepravilnim nagrajevanjem pa lahko dosežemo nasprotni učinek, latentne sile pri slabše ocenjenih lahko zamorimo, boljše ocenjeni pa se lahko polelijo, kakor se je zgodilo pri tovarišu, ki je kljub manjši prizadevnosti našel pravo pot do dobre ocene. Ocenjevanje članov kolektiva v celoti se nam lahko mašči, ker je tako ocenjevanje močno subjektivno.

Kako je z ocenjevanjem učiteljev na nižje organiziranih šolah? Na te šole so navadno poslani mlajši tovariši, ki še nimajo dovolj delovnih izkušenj. Predpostavljeni jih navadno obiščejo dvakrat na leto, največkrat zato, da ocenijo njihovo delo. Vloga svetovalcev se je spremenila v vlogo ocenjevalcev, mlajši tovariši pa ne dobijo dovolj tiste pomoči, ki bi jo po predpisih morali dobiti, temveč so vse leto prepuščeni sami sebi. Iz prakse pa vemo, da to delajo pod mnogo težjimi pogoji. Navadno poučujejo ves dan v kombiniranih razredih. K temu pa se pridružujejo težave v življenju zaradi okolja, v katerem delajo. V naše šole se je v zadnjih letih vgnezdilo precej nepotrebne birokracije. Poleg ravnatelja je na šoli še pomočnik ravnatelja, računovodja, tajnica, knjižničarka, toda vseeno ni časa več za solidno pedagoško in metodično pomoč sodelavcem.

Vinko Šmajš

Financiranje strokovnega šolstva še vedno zbiralna akcija?

Okrajni sindikalni svet v Novi Gorici je organiziral 9. marca posvetovanje o nekaterih aktualnih problemih v strokovnem šolstvu, ki so se ga udeležili predsedniki samoupravnih organov, predsedniki sindikalnih podružnic in direktorji šol.

Na posvetovanju so se — poleg razpravljanja ob uvodnem referatu o delovnem načrtu šole, ceni dela in delitvi dohodka v šolah ter sedanjih učnih načrtih na strokovnih šolah — dalj časa pomudili tudi ob financiranju strokovnih šol v desetih občinah na Primorskem. O tej zamotani problematiki so sicer že nekajkrat razpravljali, kljub vsemu, pa še vedno ni jasno, kako bi čim uspešneje uredili sistem financiranja strokovnega šolstva. Tako kot marsikje drugje tudi na tem območju ni povsem uspela akcija združevanja sredstev na prostovoljni osnovi, ki naj bi jih dajale gospodarske organizacije od bruto osebnih dohodkov. Posledica teh neizpolnjenih obetov je bila: še nadaljnje iskanje rešitev takšnega sistema financiranja, ki naj bi zagotovil tovrstnim šolam boljše pogoje za delo.

Kakšen je bil predlog za financiranje, ki so si ga zamislili predsedniki občinskih skupščin na Primorskem? Osnovni naj bi sklad za zbiranje sredstev, posebna pogodba, ki naj bi jo sklenili med desetimi občinami, pa bi določala način prelivanja teh sredstev iz občine v občino. Vsa sredstva za strokovne šole naj bi odsej zbirale občinske skupščine na svojem območju in sicer tako, da bi zajeli iz delovnih organizacij 1,2 % bruto osebnih dohodkov enega leta.

Posebna komisija (imenovali so jo predsedniki občinskih skupščin) je v občinah, kjer so strokovne šole, ugotovila, da potrebujejo le-te za osnovno dejavnost 520 milijonov dinarjev. Denimo torej, da bo nova akcija zbiranja sredstev uspešna. Na ta način bi se posrečilo zbrati celo 100 milijonov več, kot bi potrebovali za osnovno dejavnost, in torej občini ne bi bilo treba niti enkrat seči v »vrečo« in izkazati svojo pripravljenost za sofinanciranje. Kljub na videz lepemu izhodu pa je druga plat medalje precej drugačna: občina, ki je sicer prevzela skrb za osnovno šolstvo in bi praviloma morala sofinancirati tudi strokovne šole, bi bila torej začasno razrešena skrbi zanje. Pri vsem tem pa se moramo zavedati, da je to zbiranje sredstev iz gospodarskih organizacij še vedno fakultativno in da delovnih organizacij ne moremo prisiliti k temu z nekim predpisom. Na ta način bi družbene službe v občini torej še vedno ostale pastorka, saj zanje tudi v bodoče ne bo nekih zanesljivih virov sredstev za njihovo delo.

Eno je gotovo: želja vseh je, da bi sistem financiranja strokovnega šolstva uredili čim uspešneje. Ob vsem tem pa družba ne sme stati ob strani, saj je za sedaj samo drugostopenjsko šolstvo tisto, ki ga tretiramo skozni nekatere prostovoljne prispevke. In prav na tej stopnji šol bi morali vzgajati kvalitetne strokovne kadre, ki jih potrebujemo v gospodarstvu. Zadnji čas je torej, da tudi v vprašanju financiranja strokovnega šolstva napravimo konec negotovosti.

M. K.

ORMOZ:

Ekskurzija v Ljubljano in Maribor

Letošnjega februarja je organiziral sindikat prosvetnih delavcev v občini Ormož ekskurzijo v Ljubljano, ki so se je udeležili učiteljski osnovni šol z območja Slovenskih goric. Na ljubljanski osemletki Toneta Cufarja so se pri hospitacijah seznanili z načinom dela pri kabinetnem pouku, obučevali moderno opremljene prostore in sodobne učne pripomočke. Ob tej priložnosti so se tudi prepričali, da ne smejo podcenjevati svojih lastnih učencev, ki žive v preprosti domovini in obiskujejo neprimerno slabše opremljene šole.

Po ogledu mesta so obiskali še predstavo v operi in drami, ob čemer so obžalovali, da si ne morejo večkrat privoščiti česa takega.

V Mariboru je organizirala sindikalna podružnica prosvetnih delavcev sestanek, na katerem je predaval prosvetni svetovalec tov. Pinter iz Maribora o moralni vzgoji in pouku morale na naših šolah. Razprava je pokazala, da smo za to področje pouka različno zavzeti, vsekakor pa premalo pripravljeni.

I. C.

Sprašujemo se: ZAKAJ TAKO?

Se vedno močno tarnajo vsi tisti starši, ki pošiljajo otroke v srednje šole. Lani so bili otroci prav dobri, letos nezadostni. Takih primerov ni malo. Zakaj tako, se vprašujemo. Za to je lahko več vzrokov. Merila v osnovni šoli so premla. Marsikje je temu kriva tudi slaba strokovna zasedba. Prav ta trditve bi lahko vzplamtel in izgovorov bi bilo sam ne vem koliko. Druga trditve za opravičevanje takega stanja je lahko, da je adaptacija doraščajočega učenca novemu okolju dolgotrajnejša. Predvsem takrat, ko gre otrok zdoma in živi v internatu. Muči ga domotožje. V takih primerih so močno prizadete predvsem plahe in občutljive narave.

Najmočnejši argument pa je neusklajenost učnih načrtov osmih razredov osemletk s prvimi razredi srednjih šol, pri čemer mislim predvsem na matematiko in tuji jezik. Tako usklajenost bi lahko dosegli le z večjo povezavo učiteljev in profesorjev, ki učijo v osmih razredih, z onimi, ki učijo na drugi stopnji. Spominjam se primera, ko mi je nek zelo dober dijak pripovedoval, kako poražena se je čutil, ko je po mesecu dela v prvem razredu gimnazije dobil nezadostno oceno iz tuje jezika in zato začel izgubljati zaupanje vase. S tem hočem reči le, kako pomembna bi bila taka usklajenost že zaradi povezave med učitelji. Ni lahko spoznati otroka v enem mesecu; misliti na kaj takega je celo absurd. Tu bi lahko pomagali razredniki osnovnih šol.

Enkrat za vselej pa bi nam moralo biti jasno, kaj je treba temeljito znati ob vstopu v srednjo šolo. Tako bi se morala v pedagoških pripravah reformirane šole vse bolj uveljavljati povezava med osnovno šolo in

drugo stopnjo šol. Seveda bi morali prej proučiti oblike take povezave. Zdi se mi, da bi se lahko začela že tako, da bi razredniki osmih razredov hodili na roditeljske sestanke za prve razrede srednjih šol. Skrajno krivično in neodgovorno bi bilo, če bi krivili za neuspeh posameznikov le učitelja. Če so taki subjektivni primeri, bi jih morali sanirati. Z boljšo stimulacijo prosvetnih delavcev v perspektivi bo mogoče tudi to. Res je, da je služba pedagoških svetovalcev le svetovalska, toda v kritičnih primerih bo morala postati še kaj več.

Zdi se pa, da bo prvenstveno usklajevanje dela med osnovno šolo in sedanjimi srednjimi šolami rodilo uspehe. Vsaka polemika glede dela v šolah ima neugoden odmev in tudi negativne posledice. Mnogokrat napačno informira javnost. Le-ta premalo pozna delo v razredu in zato obsoja učitelja. Takim neprijetnostim se bomo morali čimprej odreči, in sicer tako, da bomo iskali oblike, s katerimi bomo šole približevali v skupnih hotenjih, v skupnem delu. To pomeni, da bomo morali vse bolj revidirati osebnostne meje višjih in nižjih. Poiškati bomo morali trdnje vezi, ki bodo v nesebični pomoči dajale boljše uspehe kot doslej.

Ob vse večjih zahtevah šol bo treba nujno urediti tudi dodatno organizirano pomoč otrokom, ki jo potrebujejo. Starši, ki opravijo svoje delo v osmih urah, so utrujeni in kaj neradi segajo po učencevih zvezkih. Odpiranje takih varstvenih odelkov s strokovnimi močmi bi marsikje ublažilo skrb in jezo staršev, ki želijo otroku le najboljše. Prav ta problem pa vedno bolj kaže, kako potrebno bi bilo, da bi lahko otroci ves dan živeli v šolah in se učili.

Vinko Šmajš

JESENICE:

Značilnosti družbenega plana za šolstvo

Reševanje problemov šolstva v jeseniški občini ni napredovalo v skladu z ostalim razvojem. Stanje šolskega prostora in sploh materialni položaj v občini je postal tako pereč, da vpliva že na zdravstveno stanje šoloobveznih otrok. Pouk v treh izmenah v neprimernih učilnicah je že več let spremljevalec šolske problematike v občini. Ko so primerjali skupno bruto površino šolskih prostorov, so ugotovili, da je le-ta

znatno pod republiškim povprečjem. Po republiškem normativu odpade na enega učenca v dveh izmenah 3,5 kvadratna metra, medtem ko je v jeseniški občini 1,25 kvadratna metra na učenca. Pri tem pa je treba upoštevati, da je del površine že povsem neuporabne in jo bo treba čimprej nadomestiti.

Družbeni plan za letošnje leto kaže, da bodo perspektivna prizadevanja usmerili v izgradnjo

novega šolskega prostora, dvig življenjskega standarda prosvetnega delavca in zagotovitev pogojev za otrokov zdrav razvoj glede na posebnost Jesenic (dopolnilna prehrana v šoli, šola v naravi itd.). Vzrok pomanjkanju učnega prostora je nedvomno tudi v tem, da se je v zadnjih osmih letih vpisalo vsako leto v osnovno šolo povprečno 40 % več otrok, kot je bilo v občini registriranih rojstev. Nedvomno gre ta razlika na račun izredne dinamike prebivalstva. Mehanski prirastek — povprečno 127 učencev na leto — opozarja, da celoten razvoj v občini ni usklajen; to pa kaže, da bo morala potekati tudi gradnja novih šol vzporedno z razvojem gospodarstva.

Že v tem letu bo treba na osnovi družbenega plana in v okviru razpoložljivih sredstev izvesti vrsto ukrepov. Tako bodo v primerjavi z letom 1964 povečali materialno osnovo za osnovno dejavnost vzgojnih zavodov in za dvig standarda prosvetnih delavcev. Pospešeno bodo izdelali načrte za gradnjo nove šole v Kranjski gori in že v tem letu predvideli sredstva za začetna gradbena dela. Tudi za izdelavo načrtov za novo šolo na Plavžu na Jesenicah bo treba zagotoviti sredstva. Letos predvidevajo tudi višje za izpolnitve pogojev za verifikacijo gimnazije na Jesenicah in za poravnava že opravljenih gradbenih del nove šole v Mojs strani.

V ta namen imajo v načrtu zagotovitev proračunskih sredstev, ki jih nameravajo povečati še z drugimi viri financiranja, predvsem pa z ustreznimi krediti.

B. Blenkuš

24 tisoč učiteljev premalo

Podatki povedo, da imamo v SFRJ namesto enotnega tipa osemletke štirirazredne, šestrazredne in sedemrazredne šole ter da je število osemrazrednih šol v SR Bosni in Hercegovini, Crni Gori, Makedoniji in Srbiji daleč pod jugoslovanskim povprečjem. V Hrvaški in v Sloveniji pa nad njim, medtem ko podaljšuje AP Vojvodina (v perspektivi eksperimentalnega dela) šolanje v osnovni šoli na devet in deset let. V zadnjih petih letih se je povečalo število osnovnih šol za 2,2 %, medtem ko se je v tem času povečalo število udeležencev za 25 %. S tem v zvezi je pomanjkanje prostora ena izmed bistvenih ovir pri uresničevanju obveznega šolanja.

Problemov je pravzaprav več, ne le materialnih, temveč tudi kadrovskih. Zaskrbljujoč je podatek, da nam manjka 24.508 učiteljev. Tako pride povprečno pri razred-

nem pouku 35 dijakov na učitelja, pri predmetnem pa 20.

Večina občin zatrjuje, da daje 60 % svojih sredstev za šolstvo. Vedeti pa moramo, da za zagotovitev kvalitete pouka to še zdaleč ni dovolj. Tretjina učiteljev, ki delajo v teh šolah, je nekvificiranih. Precej šol je zaprtih prav zaradi pomanjkanja učiteljev. Na zahtevo prebivalstva pa ponekod odpirajo 5- in 6-razredne osnovne šole, čeprav ni nihče postavil trdnih kriterijev, ki so osnovni pogoj za odpiranje takšnih šol.

Nelogično je zadolžiti samo eno — sedanjo generacijo, naj bi zgradila šolski prostor, ki bi zagotavljalo za 80 do 100 let in da bi nosila pri tem vse breme sama. Edini, ekonomsko pravilni izhod iz trenutnega položaja je, da bi pristala banka na dajanje dolgoročnih kreditov za investicije v šolstvo.

PEDAGOŠKA BRATISLAVA

Nekaj dni, ki sem jih prebil med končanim zimskim in še ne začetim poletnim semestrom v Bratislavi na Slovaškem, mi je omogočilo, da sem se srečal z nekaterimi pedagoškimi znanstveniki in praktiki in da sem dobil v roke nekaj publikacij s šolskega področja. Ker sem prihajal s seminarjev, ki ju je o metodiki poučevanja slovenščine organiziral v zimskih počitnicah naš Zavod za napredek šolstva v Ljubljani, je bilo dovolj priložnosti za soocene nekatere podobnih ali istih vprašanj, ki zaposlujejo nas in Slovence.

Jezikovnih vadnic slovaškega jezika v knjigarnah ni mogoče kupiti, ker so bile knjige dane zastoj ob začetku leta osnovnim (devetletnim) šolam. Enako tudi ne berli, ki jim tu pravijo »Slovstvena vzgoja«. Zaradi premajhnega števila ur se sicer slovaški kolegi ne pritožujejo toliko kakor slovenski učitelji materinske. Imajo pa v celoti vse knjige za pouk jezika in slovstva na prvi in drugi stopnji. Jezikovne vadnice so lepo opremljene in lepo tiskane, medtem ko berila kažejo še premajhno skrb, da bi tudi s svojo opremo in zunanostjo estetsko vzgajala. Jezikovne vadnice zelo trpijo zaradi obsežnosti: tako ima vadnica za zadnji razred osnovne šole kar 250 strani, a tudi nižje so obsejnejše od naših. Težične jezikovne pouka se zdi v veliki meri na slovnici. Vendar oziroma prav zaradi tega niso uspehi jezikovne pouka taki, kakor bi jih poudarjena vloga slovnice izobraževanja morala dajati. Zdi se, kakor da je zmanjšana sposobnost izražanja obči pojav, ne samo pri nas ali pri Slovaki, temveč tudi v svetovnem merilu. Otrok pred šolo komaj čaka, da bi spregovoril, ko pa pride v učiteljeve roke, onemi. Zato se je nujno treba vprašati, od kod ta neučinkovitost šolskega dela. Mnogična komunikacijska sredstva, kakor so dnevni tisk, zborovanja, sestanki, radio, gledališča in televizija, spremenjajo človeka v poslušajočo maso. Izredno so dalje razmajale jezikovne osnove notranje selitve deloma med vojsko, še bolj pa po njej. Razumljivo je, da se pedagogi in besedni umetniki čutijo najbolj poklicane, da opozarjajo na korenine materinske kot govorjenega in pisanega knjižnega jezika. Morda iz tega izvira v šoli gramatiziranje, o katerem pričajo slovaške jezikovne vadnice, dasi spet drugi pričajo o neposrednejšem prizadevanju za kulturo jezika v govoru in pisavi. Tudi slovaška kulturna javnost ni brez pravopisnih »bojev«, brez gluhih dogmatikov jezikovne »rabe« pa spet zaljubljenec v »čisti jezik naših mater« ipd. Vse to priča o mladosti jezika in mladosti ljudi, ki ta jezik uporabljajo.

Poleg knjig in radia prihajajo vedno bolj do veljave tudi še nova sredstva za jezikovno vzgojo in kultiviranje: to so različna avdiovizualna sredstva na vseh šolskih stopnjah. Če ugotavljamo obči padec jezikovne kulture, moramo iz sodobnosti dobiti tudi sredstva in najti pota, da pouk materinske — pa sploh jezikov — rešimo iz mrtvila gramatiziranja in brezbrčnosti. Gramatiziranje kaže namreč še slabše posledice pri tujih jezikih. Tako berem v bratislavskem študentskem univerzitetnem — glasilu. Meje CSSR se polagoma odpirajo: če pride tujec k njim, ali če sami gredo izven svojih meja, pišejo študentje, imajo na razpolago bomo, nezadostno znanje enega samega tujega jezika, ruščine. Navedeni časopis piše: »Problemi se začenejo že na srednjih šolah. Učinih ur je za ruščino dovolj, mislim pa, da njihova vsebina ni taka, kakor jo terja praktično življenje. Naravno, da se brez slovnih pravil ne moremo naučiti jezika... toda pouku manj-

ka, kar je najpomembnejše — več konverzacije o vsakdanjih tleh. Tako imamo probleme z najbolj vsakdanjimi izrazi in v pogovorih se ne znamo tekoče izražati« (Naša univerzita, 31. I. 1965).

Opazno večja kakor pri nas je povezanost med slovaškimi znanstveniki in praktiki. Naj navedem kot primer jezikovno posvetovalnico v bratislavskem radiu. Obstoji že od 1952. Zavzema nič več kot zgolj pet minut na teden, vendar že trinajsto leto. Ta jezikovni kotiček vodi Inštitut za slovaški jezik pri Akademiji znanosti. Njeni ljudje sprejemajo pisma in vprašanja iz širokega kroga radijskih poslušalcev in nanje odgovarjajo — deloma naravnost, deloma v jezikovni posvetovalnici. Ta jezikovni kotiček se je že tako uveljavil, da v resnici predstavlja nepogrešljiv člen v verigi prizadevanj za kulturo slovaškega knjižnega jezika. Izbrane prispevke iz tega kotička je osrednja slovaška pedagoška založba izdala doslej v treh knjigah, izmed katere je prva štela 5000 izvodov. Takó posvetovalnica kot tri knjige izbranih prispevkov iz njenega programa pomenijo s svojim obstojem in posebej s svojim delom moralno svarilo in opomin malomarnim pisavcem na različnih področjih in močno oporo tudi šolskim prizadevanjem za kulturo materinega jezika.

Bratislavski Pedagoška založba — ki je edina slovaška založba šolskih knjig, učbenikov in pedagoške literature — bi mogla biti v mnogočem primer tudi našemu pedagoškemu tisku, ki je dovolj nesmotrni in močno pomanjkljiv. Omenil bi knjige, ki nosijo naslov »Literarna vzgoja«. To so berila, ki prinašajo, umerjeno za posamezne razrede, stopnje in značaje šol, literarne tekste in ob njih, stopnji primerno, izčrpan literarni zgodovino in analizo književnih del. Razen za učence oziroma dijakke obstoje pa tudi posebne knjige namenjene učiteljem, s širšim opisom in vrednotenjem literarnega učiva. Za pedagoški kader izdaja skripta in knjige tudi Inštitut za učiteljsko izobraževanje pri bratislavski univerzi. Slovaški profesor ima za svoje izobraževanje in za pomoč pri delu danes literarno zgodovino, ki jo izdaja v več knjigah Slovaška akademija znanosti, popularno literarno zgodovino, ki jo je kolektivom napisal univ. prof. dr. Pišút in sega do naših dni (šteje blizu 800 strani), in prvo knjigo literarne zgodovine, ki jo izdaja omenjeni inštitut za vzgojo učiteljskega kadra na bratislavski univerzi. Ta zadnja literarna zgodovina sega do sredine 19. stol. in šteje nad 400 strani, posamezna poglavja pa ob zaključkih navajajo tudi ustrezno znanstveno literaturo in opozarjajo na glavne antologije, zbrana dela in razprave. Tako je slovaška osnovna in srednja šola opremljena s potrebnimi učbeniki, a učitelju so na voljo še posebne knjige.

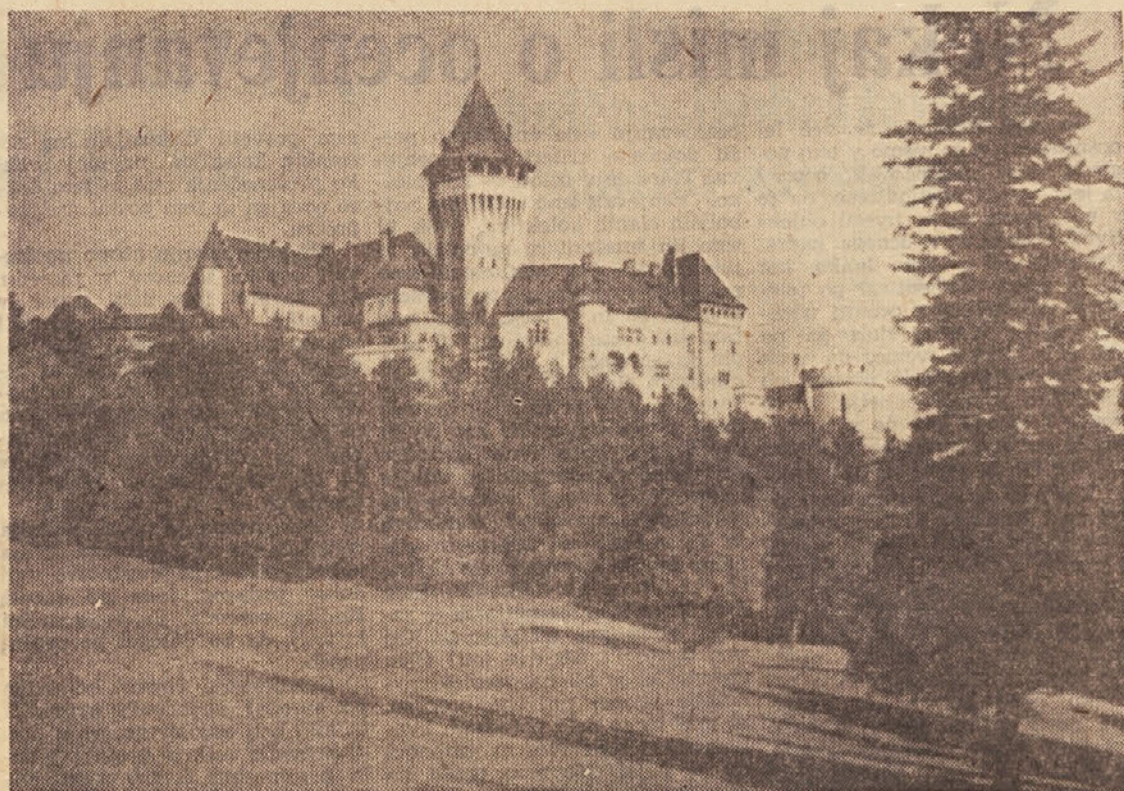
Učiteljske novine kot tednik, najbolj podoben našemu Prosvetnemu delavcu, morajo zadoščevati premnogim, bolj dnevnim potrebam, medtem ko je samó v specialni metodiki poučevanja materinskega jezika in slovaškega slovstva posvečen mesečnik Jezik in slovstvo v šoli.

Srečanju praktikov in raziskovalcev je bil namenjen letos februarja seminar na gradu Smolenice, nekaj deset kilometrov severno od Bratislave. Trajal je dva dni in je zbral okoli sedemdeset ljudi iz vse Slovaške. Seminar je bil posvečen vprašanju metodike poučevanja slovaškega jezika na devetletni osnovni šoli. Bil je to prvi tak seminar v širokem slovaškem okviru. Prirejali so ga Inštitut za učiteljsko izobraževanje pri univerzi v Bratislavi, Inštitut slovaškega jezika pri Slovaški akademiji znanosti in Raziskovalni pedagoški inštitut iz

Bratislave. Seminar je vodil eden najvidnejših slovaških lingvistov dr. Jozef Ružička, predavali oziroma predavale pa so profesorji in profesorice s pedagoških akademij — to so v bistvu filozofske fakultete, le da trajajo štiri leta, medtem ko filozofske fakultete pet —, delavci s pedagoškega inštituta in jezikoslovci iz Akademije. Ker je to bil prvi tak seminar, so bile odbrane teme razmeroma zelo široke. Naj jih samo navedem: Vprašanja specialne didaktike slovaškega jezika, Kako učiti besedotvorje, O stavčni analizi in Poučevanje stilistike. Vnaprej pripravljeni referati so glavne teme dopolnjevali s specialnim poudarkom posameznih vidikov. Prispevke znanstvenih delavcev je odlikovala izredna gospodarnost in zgoščenost, pedagoški delavci pa so vsi izhajali iz izkušenj ob veljavnih učbenikih in iz smotrno zasnovanih poskusov.

Jeseni bo pred novim šolskim letom enako organiziran seminar, ki se bo ukvarjal z metodiko poučevanja literature.

Viktor Smolej

Smolenice na Slovaškem — dom znanstvenih delavcev

O pouku angleške literarne zgodovine

in nekaj misli o skriptah Olge Grahorjeve

Karkoli kdo pri nas stori, se neusmiljeno raztrga.

Ta med nami tako pogosto citirani motto sem si izbral zato, da ga ovzrem. Ovreči pa ga hočem že zaradi tega, ker je lahko samo izgovor za nedelavnost. Pa tudi na sploh imam prav lepo mnenje o skriptah Olge Grahorjeve, ki jih uporabljamo na gimnazijah kot nadomestek za učbenik literarne zgodovine.

Ta skripta, čeprav res samo nadomestek, so hkrati med nami edini poskus, da je nekdo hotel pomagati učitelju pri pouku literarne zgodovine. Zato je razumljivo, da se pripravljajo izdaja teh skript v obliki tiskane knjige. Knjiga bo izšla kot učbenik, pa bi rad opozoril na nekatere slabosti. Ni mi pri srcu odklonilno kritičarstvo; spoštujem pozitivna stališča in konstruktivni dejavnosti. In zato, da bi bila ta dejavnost toliko bolj pozitivna, bi rad predlagal nekatere spremembe. Mogoče je bitka za moje predlo-

nici. Vendar hočem vseeno zabeležiti svoja opažanja, kajti če bo knjiga avtorizirana kot učbenik, bo podvržena ostrejši kritiki. Popravljati knjigo, če je potrebno, pa je težje in dražje kot popravljati osmuke.

Moja opažanja so vse prej kot popolna. Tudi moji nazori o literarni zgodovini se utegnejo izkazati za nekoliko nemoderne.

Pri slehernem pouku nam je vodilo dijak in možnosti njegovega sprejemanja. Tako tudi pri literarni zgodovini. Tu pa angleščina nima vodilne vloge na gimnaziji, pač pa materin jezik. Angleščini ob bok pa se pri pouku literarne zgodovine postavi še drugi tuji jezik. Tako ima dijak opraviti s tremi različnimi predavatelji literarne zgodovine in jalo vo je upanje, da se bo za vsa tri enako ogrel. Pač pa mu od vsakega predavatelja posebej grozi nevarnost, da se mu bo v skladu s predavateljevimi nagnjenji in (ne) sposobnostmi prevrgla literarna

druga kot nekaj literarnih in biografskih podatkov (in povečini o tem in mnogih drugih ustvarjalcih dosti več ne vemo!) bo pouk prav gotovo prazen in zreduciran na fraze kot rotil se je... ustvarjal... zahteval... obsojal... napisal... se spoprijateljil... (Na koncu svojega življenja pa je seveda umrl.) In tako si postanejo umetniki med sabo podobni kot jajce in dijak jih bo kmalu pomešal in pozabil.

Gre nam torej za to, da umetniško delo napravi vtis na dijak, ga žene k razmišljanju in zato notranje bogati. Tu pa seveda z množico podatkov ne opravimo ničesar. Jalo vo je namreč misliti, da bo učitelj o pisatelju vedel povedati več kot pa pisatelj sam o sebi v svojem delu.

Tu pa se začne precejšnja zagata. Treba je prekrmariti med Scilo in Karibdo, to je med učenim načrtom ali maturo ter osebnim navdušenjem, ki edino

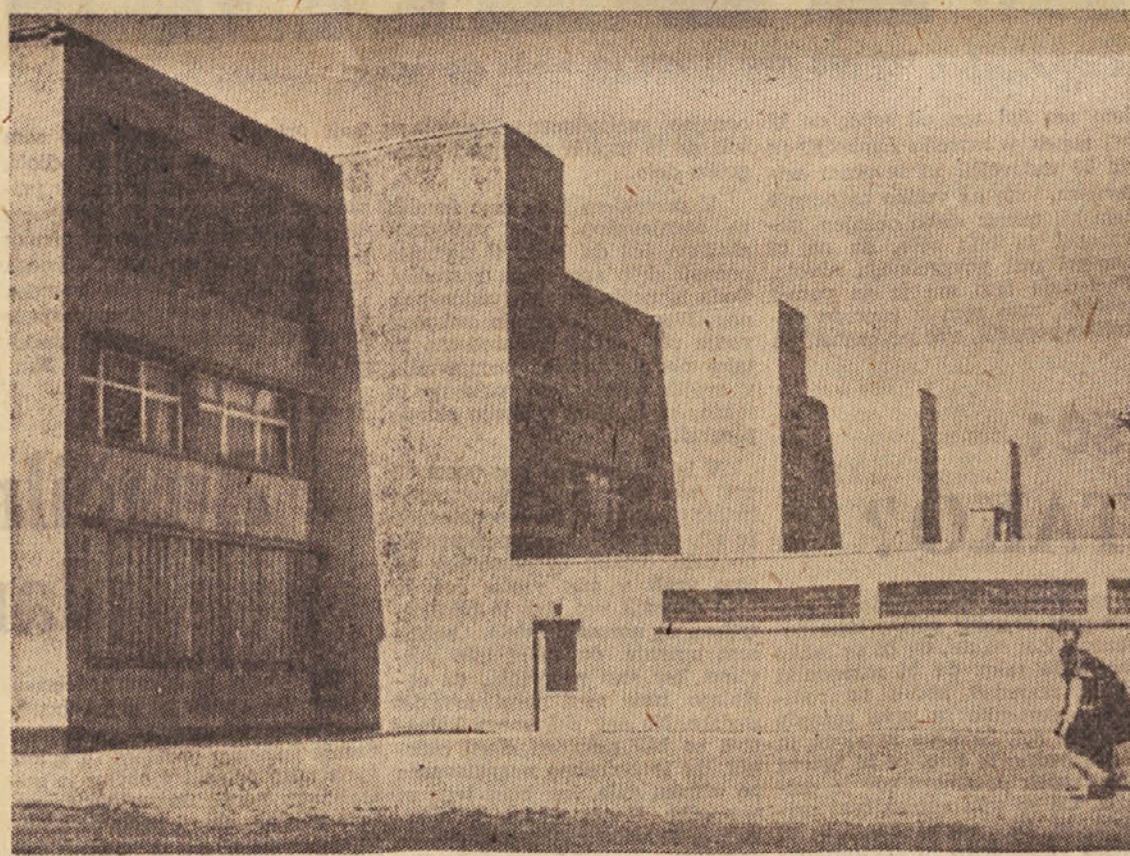
kršenkoli literaren priročnik ali zgodovino angleških in ameriških avtorjev.) Ta gordijski vozle je seveda vsekakor treba presekat, ni pa treba, da kot meč uporablja ravno denarna sredstva. Mogoče je mera v sedanjih skriptah že kar pravnjaka in je potrebno bolj zunanje razlikovanje poglavij z raznimi vrstami tiska.

Treba nam je tak učbenik, ki bo hkrati antologija literarnih tekstov. Nekaj teh tekstov pa naj bi bilo dosegljivih tudi v obliki posnetkov na gramofonskih ploščah ali magnetofonskih trakovih, ki naj bi jih republiški zavod za prosvetno pedagoško službo razposlal posameznim šolam kot enotno obvezno učilo. (Tako pa se pred inšpektorjem zmeraj nerodno izvijamo, ko vpraša po uporabljanju AV sredstev!) Če pa pogledamo dodatek literarnih tekstov v skriptah Olge Grahorjeve, smo pa kar malo v zadregi. Človek bi skoraj zapadel v zmo, da se vredna literarna dela v angleški zgodovini začno šele z Jane Austen... Shakespeare in romantiki (da drugih zamenkrat sploh ne omenjam!) so morali biti pa pravi reveži v primeri s strnjeno falango modernih pesnikov, saj o Shakespeareu in drugih ni ne duha ne sluha, modernih je pa toliko, da je človeka kar strah, kaj s tem početi ali kako obdelati, zlasti ker nas je precej, ki nam teh pesnikov nikoli ni nihče tolmačil. Gotovo je tu prehudo prevladoval avtoričino osebno nagnjenje, saj je tudi smiselnost tako izključne obdelave modernih pesnikov dvomljiva.

V učbeniku naj bi vendar nikar ne manjkale slike. Vajne so predvsem fotografije ali fotokopije Shakespeareovega gledališča (odra), umetniške upodobitve katerega prizora ali figure iz Shakespeareovih dram, kake karikature itd., itd. Kako klavirni so nasploh naši učbeniki, ki po večini (razen Gradovih) nimajo prav nobenega slikovnega materiala. In pa slike morajo biti tudi v barvah. Mislim, da če družba bogato nagruje nogometaše in hokejiste in boksaarje, bi lahko imela denar tudi za kako barvno reprodukcijo v učbeniku. Doslej smo učitelji vezani skoraj izključno na razne privatno nabavljene knjige doma ali v tujini, če hočemo ponazoriti pouk. Vendar mislim, da nismo dolžni sami za svoj denar nabavljati proizvodnih sredstev.

Dostikrat se vname vprašanje, ali naj literarne pojave in ustvarjalce obravnavamo po kronološkem redu ali kako drugače. Nekateri, ki imajo besedo, so odločno zoper kronološki red. Toda kdo pa more reči, da imajo popolnoma prav? Mislim, da bi to vprašanje moralo ostati na izbiri učitelju, da si nanj odgovori po svojem nagnjenju in prepričanju. Moje mnenje pa je takole: kolikor naleti učitelj v prvem in drugem letu gimnazije na literarne pojave, naj jih obravnava sporedno, v tretjem in četrtem letu pa kronološko, to je sistematično. Slednje ima nekatere prednosti: dijak npr. lahko ugotovi, da sta bila Shakespeare in Trubar več ali manj sodobnika in to mu daje misliti; potem lahko vzporedi angleško literaturo do Shakespeara in do romantike ter slovensko do Trubarja in do Prešerna (Tajali led naš šele začne se, pomlad je drugod že...); nadalje vidi dijak, da ni prepričan učiteljev samovolji pri preskakovanju obdobj in umetnin, ampak se tudi učitelj podreja splošnemu redu in vse zapovedujočemu času. Za zaokrožen vtis o literarnem stremljenju nekega naroda pa je kronološka obravnava naravnost postulat.

(Dalje prihodnjič)

Nova osnovna šola v Swidnici na Poljskem — ena izmed tisočih novih...

ge že dobljena, kajti kot človek s province ne morem vedeti za vse tekoče idejne premike v prestol-

zgodovina v gomazečo gmoto podatkov in dejstev, kajti navsezadnje se je vsak pesnik ali pisatelj nekoč rodil, nekje živel in umrl, vmes pa pisal, razvijal originalne (ali pa tudi neoriginalne) ideje in dosegel uspehe ali neuspehe... Ta nevarnost grozi zlasti, ako predavatelj sam literarna dela slabo pozna in se (zato) suženjsko drži učnega načrta. Ali pa bo predavatelj zaradi nove mature celo prisiljen, da neke mere pohablja dijakov vtis o literarnih umetninah, ker bo moral pripraviti določeno število različnih vprašanj za zaključni izpit; to število pa, če prav razumem, raste premošorazmerno s številom kandidatov za izpit. (Potem so pogoreli lepi upi, da bomo vadili pogovorno angleščino in tudi znanstvene tekste. Naj je pouk s konverzijskimi AV sredstvi še tako lep in zanimiv, ne znam si predstavljati, kako bi dijak, šolan pretežno po teh metodah, nastopil pred maturitetno komisijo.)

Tov. Kosova je menda svoj čas omenila, naj bi se učitelj pri literarni zgodovini omejil na tista poglavja, ki njemu osebno najbolj leže. To je hvalevredno napotilo (čeprav ob pogledu na novo maturo ne več popolnoma adekvatno), kajti če učitelj o kakem Ben Jonsonu, Miltonu, Samuelu Johnsonu, Cecil. D. Lewisu itd. ne ve

lahko posreduje dijakom vtis o lepotah literarnih umetnin. V naslednjem bom poskusil opisati, kako naj bi ujeli ravnotežje. Gre predvsem za obsežnost učbenika (in pozneje po njem pri krojenega učnega načrta). Mislim, da je treba tu upoštevati tri plati medalje. Prva so tiskarski stroški ali cena knjige, drugi dve pa, čista antagonista, sta od prve plati odvisni: katera so tista poglavja, ki so absolutno nujna, in tista, ki si jih učitelj lahko privoši za prihodnjak? Tu nikoli ne bomo prišli do popolnega soglasja, vendar je treba najti srednjo mero in to tako, da ne bo okrnjena učiteljeva svoboda osebnost. Treba je določiti in predpisati železni repertoar literarnih pojavov in osebnosti, ki jih mora vsak učitelj obdelati brez ozira na simpatije in antipatije. Ta repertoar mora biti razmeroma kratek. Vprašanje pa je, kako široko naj bi učbenik zajel neobvezno snov. Če jo preozko, učitelju-slado-kuscu ne bo ostalo veliko, pa tudi dijakom se bo angleška literatura zazdelo razmeroma skromna, kar pa je vse prej kot res. Če jo bo preširoko, bodo stroški narasli. (Naša knjiga naj nikar nima pretenzij, da maši kako vrzel v našem javnem življenju, ampak naj ostane predvsem učbenik; kajti človek si lahko danes nabavi ka-

Marjan Tratar-Učo

Z OBISKA
NA POLJSKEM

Do prihodnjega leta 1000 šol

Čeprav november ni bil primeren čas za potovanje — zaradi vremena, ki je bilo deževno in megleno, nam vendarle ni bilo žal za vse, kar smo videli in doživeli v kratkem času našega obiska na Poljskem. Posebej je bilo predvideno, da bo naša skupina, v kateri je bilo 30 prosvetnih delavcev, obiskala na Poljskem (v Varšavi in Krakovu) razne tipe šol.

Bilo nam je prijetno, da so nas poljski tovariši sprejeli zelo tovariško in prijateljsko, čeprav so zvedeli za naš obisk šele nekaj ur prej, ko nam je ministrstvo za prosveto določilo njihove šole za ogled in obisk. Tako smo videli, kakšno je njihovo delo na gimnaziji, osemletki, učiteljski pedagoški šoli in ekonomski šoli. Pogovarjali smo se s kolegi, dijaki, šolarji in prisostvovali tudi pri nekaterih urah pouka. Poljski šolniki so nam pokazali kabinetni pouk in videli smo, da imajo uspehe. Razredi so polni (nad 40 otrok v razredu), vendar pa se

selijo dijaki in učenci po končani uri brez kričanja, mirno in po razporedu... Kabineti so bogato opremljeni, pa tudi tehničnih delavcev je na šoli po deset (za dečke in deklice). Seveda so nam kolegi — tehničarji priznali, da oblast zelo pomaga z materialom, krediti in da dajejo tudi starši vsak mesec precej denarja za šolanje otrok.

Posebnost večine osemletk je, da imajo celodnevno delo: tisti otroci in šolarji, ki so dopolnili prosti, imajo razne krožke in pravice za pouk. Vodijo jih kolegi, ki jim gredo te ure v redno zaposlitev. Seveda pa imajo popoldne delo v kroških tisti otroci, ki imajo dopolnile pouk. Učenci dobe v šoli malico in kosilo. Poskrbljeno je za lepa igrišča, kinodvorane in za samostojne ambulante z zdravnikom. Starši in družba dajejo za vzgojo in sam razvoj otrok ogromno in — kot so nam povedali — zaradi tega ni posebnih težav. Poljski se do bro zavedajo, da je treba posve-

Srednja stopnja: 23. marca ob 8.55
24. marca ob 14.05

NA ONI STRANI GORJANCEV

Naši kraji in ljudje. Nova oddaja iz tega cikla vam bo to pot pripovedovala o Beli krajini.

Bela krajina — zibelka partizanstva. Pred vojno je bila kar nekaj odmaknjena deželica, med vojno pa je zaživela in doživela najbolj slavno obdobje v svoji zgodovini. Bela krajina je bila kot en sam mož na strani osvobodilnega boja.

Kje vse se bomo med oddajo v našem pogovoru ustavili? V Črnomlju, v Lokvah pri Črnomlju, kjer je 7. novembra 1944 padel komandant Franc Rozman-Stane, v Metliki, v Vinici (kjer je muzej Otona Zupančiča), v Dragatušu in drugod.

Primerjali bomo nekdanjo osamljenost dežele in današnjo njeno povezanost z ostalo Slovenijo (moderna avtobusna cesta).

Ozri se bomo v njeno daljno zgodovino — tedanja Bela krajina je bila obljubljena že pred Rimljani in veliki zgodovinski dogodki v Evropi se je niso nikoli ognili. Ko so pozneje Turki prodirali v naše kraje, je bila prav Bela krajina tisti del Slovenije, ki se je prvi spopadel z njimi in na belokranjskih gorah so se zavetili veliki kresovi. Pozneje so jo zatirali grofje in druga gospoda.

Med narodnoosvobodilno vojno je bila središče politične in kulturno-

Nižja stopnja:

26. in 27. marca

KAJ JE NAZADNJE POVEDAL OČE JAKOB

2. in 3. aprila:

BELE POSTELJICE

9. in 10. aprila:

NAŠA SLIKANICA

16. in 17. aprila:

JURČEK — UMAZANEC

23. in 24. aprila:

BIL JE ŠE SKORO OTROK

Srednja stopnja:

23. in 24. marca:

NA ONI STRANI GORJANCEV

30. in 31. marca:

KAJ DRŽI JADRALNO LETALO V ZRAKU

6. in 7. aprila:

DESANT NA DRVAR

13. in 14. aprila:

STAVČNI ČLENI SO OŽIVELI

20. in 21. aprila:

NA OBISKU PRI SRBSKI PESNICI DESANKI MAKŠMOVIC

27. in 28. aprila:

RIMSKA CESTA PELJE SKOZI NAŠE KRAJE

Višja stopnja:

23. in 25. marca:

O SLOVENSKE POVOJNI KNJIŽEVNOSTI — III.

30. marca in 1. aprila:

DEŽELA ZLATA IN KAKAVA

6. in 8. aprila:

JOSEPH HAYDN

13. in 15. aprila:

O SLOVENSKE POVOJNI KNJIŽEVNOSTI — IV.

20. in 22. aprila:

VELIKE POTE SZ

27. in 29. aprila:

UPOR NA LADJI SANCT GEORG

prosvetne dejavnosti nove Slovenije.

Tu je rasla slovenska državnost in iz nje po zmagi republika Slovenije. Bila je država v državi in vse naokrog obkoljena od sovražnikov, a vendar svobodna.

Gospodarski položaj — nekdanj zelo reven, je vidno napredoval. Bela krajina se spreminja v deželo z industrijo, seveda z vrsto manjših podjetij, ki pa prav tako dajejo delo in kruh prebivalstvu. (V železnicah BELT izdelujejo vrsto izdelkov za avtomobilsko industrijo, v rudniku Kanižarica nakopljejo sto tisoč ton premoga letno, v Črnomlju se raz-

vija lesna industrija, v Semiču tovarna kondenzatorjev itd.)

Izboljšalo se je kmetijstvo (kmetijska zadruga v Dragatušu).

To so zelo zgoščeni podatki o Beli krajini, ki jih bo oddaja vsebovala in prijetno pripovedno podala šolarjem. Napisal jo je Ernest Petrin.

Ganske žene tolčijo fufu

Višja stopnja:

23. marca ob 14.05
25. marca ob 8.55

O SLOVENSKE POVOJNI KNJIŽEVNOSTI — III

Če ste poslušali drugo uro o slovenski povojni književnosti, ki je bila na sporedu prejšnji mesec, potem se gotovo spominjate obljube študenta Janeza. Ker pa ta obljuba vsebuje tudi že vsebino naše oddaje, naj vam tu ponatisnemo začetek prizorčka, da se tako izognemo običajnemu komentarju.

Student Janez: ...Da pa ne bo ostalo samo pri takšnihle učenih pogovorih, sem se nečesa domislil. Namesto da bi prihodnjic samo govorili o tem, kakšne so bile Pesmi štirih — to je pesniška zbirka, ki so jo leta 1953 skupaj izdali mladi pesniki Kajetan Kovič, Janez Menart, Tone Pavček in Ciril Zlobec in jo imamo z nastankom Besede za nekakšen zunanji mejnik novemu pisanju — namesto da govorimo o takratni prozi, se pravi o črticah, novelah, povestih

in romanih, raje priredimo majhen literarni večer!

Pionirka Metka: Imenitno!

Študent Janez: Ta bo veliko več povedal. Jaz pa se obvežem, da bom izbral dobre in razumljive pesmi pa prozne odlomke in jim dodal kratko pojasnilo. Potem jih bomo mi trije brali, očka in mamica pa bosta poslušalca...

Pionirka Metka: Kaj tako lepega še svoj živ dan nisem doživela!

Dedek Kovač: To bo strašno! Pomislite, že od osnovne šole naprej nisem več deklamiral!

Pionirka Metka: Treba si bo zamisliti dan, ko bosta oba — očka in mamica — doma! Kdo pa nam bo drugače ploskal!

Študent Janez: Torej velja!

V tem bi bila napovedana današnja oddaja. Slišali pa boste pesmi Mateja Bora, Edvarda Kocbeka, Lojzeta Krakarja, Janeza Menarta, Kajetana Koviča, Cirila Zlobca, Toneta Pavčka in Ivana Minattija, ter dva prozna odlomka iz dela Borisa Pahorja in Bena Zupančiča.

Uredništvo radijske šole za višjo stopnjo, bi k temu rado pripisalo samo še to: Nekaterim šolam smo poslali posebna obvestila in jih z njimi opozorili na ta cikel, ki je za nas, tako zaradi vsebine kot zaradi oblike še posebnega pomena. Obenem smo šole prosili, da nam po poslušanju pošljejo svoja mnenja in pripombe. To prošnjo zdaj tu ponavljamo tudi vsem ostalim. Zaželena so poročila o poslušanju tudi drugih radijskih šolskih ur. Pedagogi, ki so pripravljeni sodelovati, bodo za svoje prispevke honorirani. Vsem velja že vnaprej naša hvala!

MLADINSKA RADIJSKA IGRA

(vsako nedeljo ob 8.00)

28. mar. — **VESELI TOBOGAN** (javna otroška oddaja)

4. april — Svetislav Ruškuc: **VOZLI** (ponovitev)

11. april — Aleksander Marodič: **NACKOV DETEKTIVSKI URAD** (prva izvedba)

18. april — Ivan Kušan: **MELITA VIDI MODRO SONCE** (ponovitev)

25. april — **VESELI TOBOGAN** (javna otroška oddaja)

2. maj — Barbara Winkler: **ZADNJI BEDAK IZ LETA 2000** (prva izvedba)

Nižja stopnja:

KAJ JE NAZADNJE POVEDAL OČE JAKOB

»Svet je lep zavoljo otrok... Zato morajo biti psi privezani... Veliki dečki morajo pravilno telovaditi z glavo in jezikom... Šoferji se ne smejo prepirati s cesto... In upokojeni generali naj vsaj včasih prenehajo misliti na vojake in topove in naj kdaj pomislijo na otroke... Pa še to: kdor hoče biti čist, naj se umiva z milom; z besedami: 'Saj nisem jaz kriv', se ne bo očistil.«

Tako je povedal oče Jakob na koncu naše zgodbe.

Zgodba pripoveduje o mali Francki in njeni mami, ki plete jopice v tovarni, da zasluži vsakdanji kruh; zato se obema zdi, da res živita samo polovico dneva, drugo polovico pa čaka Francka mama, mama pa misli na Francko. V zgodbi nastopajo še: teta z lončkom, ki skrbi za deklico, ko mame ni doma; fant, ki telovadi z jezikom namesto z glavo; avtomobilist, ki se prepira s cesto, na otroke pa ne pazi; upokojeni general, ki še zmerom najraje sanja o vojaki in streljanju, neboljelih otrok pa mu ni mar.

Tistega jutra je zavoljo psa, ki je lajal nanjo, zlezla Francka skozi plot

na ulico, da bi prišla k teti. A prišla je na drugo ulico in tako zgrešila svojo vsakdanjo pot. Na bližnjem križišču ji fant iz samopašnosti ni pomagal najti prave poti, ampak ji je celo zabranil, da bi šla po »njegovi« ulici. Francka je pritavala na avtomobilsko cesto. Zaškripale so zavore, sicer bi se bila zgodila nesreča, vendar se Pepetu Bencinu ni zdelo potrebno, da bi bil spravil otroka na varno, temveč se je razhudil nanj in oddiral dalje. Francko so zavore preplašile in umaknile se je s ceste v gozd. Tu jo je srečal upokojeni general Sabljica in jo ozmerjal s potepinko, prav nič mu ni bilo važno, kaj bo otrok sam v širnem gozdu počel.

Doma je teta poklicala mamo iz tovarne, ko ni bilo Francke k njej, ta pa je vsa v strahu poprosila za pomoč očeta Jakoba, poveljnika gasilcev. Jakob je brez pomišljanja sklical svoje fante, našli so Francko in jo vrnili mami.

Ko so se vračali in srečali upokojenega generala, ga je oče Jakob trdo poučil o prvem pravilu gasilske čete: majhen otrok se ne potepa, majhen

26. marca ob 14.05
27. marca ob 8.55

otrok se vedno le izgubi, zato ga pri-
mi za roko, če ga srečaš samega, in
ga odpelji domov... Pepetu Bencinu
je povedal drugo pravilo: sofer, ki
vidi majhnega otroka na avtomobil-
ski cesti, naj ga vzame v avto in
vrne staršem, sicer bo tudi on kriv,
če se otroku kaj pripeti... Fantu, ki
je bolje telovadil z jezikom kakor z
glavo, je dopovedal, da ulica ni »nje-
gova«, ampak »naša« in da si velja
zapomniti tretje pravilo gasilske če-
te: ljudje naj si med seboj pomaga-
jo, ne pa drug drugemu nagaajo...
Ko so srečali pri vrtnih vratih

kužka, zavoljo katerega je zašla
Francka v napačno ulico, mu oče
Jakob ni rekel nobene. Pozvonil pa
je pri gospodarju in mu povedal če-
trto pravilo: svet je last majhnih
otrok; in majhni otroci se bojijo
psov; zato je treba pse privezovati.
Če se otroku kaj zgodi, za lastnika
ne bo veljal izgovor: saj nisem jaz
lajal...

Za srečno rešitev je zaigrala ga-
silska godba, Francka se je nasme-
nila mami in mama Francki. Obema
pa je bilo žal, da sta zavoljo drugih
izgubili pol dneva.

Srednja stopnja:

30. marca ob 8.55
31. marca ob 14.05

KAJ DRŽI JADRALNO LETALO V ZRAKU

Visoko pod belim oblakom kroži
kot srebrna ptica — jadrarno letalo.
V velikih zavojih se mirno in skriv-
nostno vzpenja vse više. Kopasti ob-
lak nad njim spreminja oblike in po-
staja večji, letalo pod njim pa vidimo
vse manjše in manjše! Zdaj je le še
kot bel galeb daleč na obzorju in
drsi v lepih zavojih, kot da mu je to
v največje veselje! Jadrati je nekaj
čudovitega in je hkrati junaški po-
dvig, saj se jadrlec spoprime z zra-
kom, ki ga ne vidimo, a ga vsi čuti-
mo in potrebujemo.

Da bi ti mogel povedati, zakaj le-
talo jadra, ti moram razložiti še prej
kaj o zraku in o gibanju zraka.

Pred poslušanjem oddaje bi lahko
učence v razredu spomnili na to, da
je zrak lažji od vode (osemkrat) in
često se sploh ne zavedamo, da nas
obdaja. Tik nad površino zemlje je
gostejši, nato postaja z višino vse
redkejši, dokler praktično ne izgine
in ostanejo le prav razredčeni zlaht-
ni plini. Ves zračni omot (lahko re-
čemo tudi plinski omot) okoli naše
zemlje sega okoli 400 km visoko. Če
ne bi bilo zraka, ne bi bilo na Zemlji
življenja.

Kadar piha veter ali držimo roko
iz drvečega avtomobila, čutimo, da
nas obdaja neka nevidna snov, To
je zrak.

List ali kos papirja ne pade na
tla kakor kamen, ampak zaplove po-
časni navzdol. Zadržuje ga zrak.

Opazujemo padalca pod belo kupo-
lo, ki se varno spušča proti Zemlji,
ali pa jadrarno letalo, ki se v velikih
zavojih dviga vedno više in više.
Opazujemo tudi let ptice! Zakaj pa-
dalo, letalo in ptica ne strmoglavijo
na Zemljo? Zaradi gibajočega se zraka.
(Letalo se mora gibati naprej, če
se hoče obdržati v zraku.)

S svojimi čutili in s preprostimi
napravami lahko zaznavamo in opa-
zujemo različne pojave le v nižjih
plasteh ozračja, opazujemo na primer
vreme. Gibanje zraka v teh nižjih
plasteh (imenujemo jih troposfera)
nam uravnava vreme: temperaturo
ozračja, dež, sušo, skratka, vse spre-
membe, ki jim pravimo z eno besedo
vreme. Od vremena pa je odvisen
pridelek na polju, v vinogradih in v
sadovnjakih. Zato je pravilna napo-
ved vremena lahko kaj pomembna
za nas vse, posebno pa še za kmeto-
valce.

V višjih plasteh zraka, ki jo ime-
nujemo stratosfera, pa opazujemo
druge zanimive pojave, ki so jih odk-
rili še v novjšem času, ko sta se
močno razvila letalstvo in raketna
tehnika. Zračni baloni ponesejo v
stratosfero elektronske naprave, ki s
pomočjo radijskih valov same spu-
ščajo v laboratorije na Zemljo razne
podatke in meritve, po katerih skle-
pamo, kakšne razmere so tam zgoraj.

Ozračje je tudi največji rudnik na
svetu. Iz zraka pridobivamo kisik in
dušik. Dušika porabimo v velikih
množinah za proizvodnjo umetnih

gnojil. Dušika pa je v zraku štiri pe-
tine vseh plinov; potem je jasno, da
je ozračje neizčrpen rudnik.

Takšen je uvod naše oddaje, ki jo
je napisal Ivan Spolar.

Višja stopnja: 30. marca ob 14.05
1. aprila ob 8.55

DEŽELA ZLATA IN KAKAVA

»Ime mi je Kofi Osei. Star sem
osem let in to je prav toliko, kot je
svoboda moje domovine, Gane. Ka-
kor vi, tudi jaz hodim v šolo, kjer
se učim veliko zanimivih stvari. Prej
sploh nisem vedel, da leži Gana v
zahodnem delu Afrike. Afrika je moj
kontinent, ki je precej različen od
Evrope. Tako so mi vsaj pripovedo-
vali moji starejši bratje, ki so bili
tam. Dokler ni prišel zdravnik v našo
vas, nisem vedel, kako je to, da je
nekdo bel, drugi pa črn. Jaz sem črn
in vsi moji prijatelji v vasi so prav
tako črni...«

Tako začenja Lada Zei svojo pri-
poved o Gani. Ta začetek navajamo,
ker je značilen za raven in način pri-
povedovanja, in si tako lahko laže
ustvarite popolnejšo sliko o naši od-
daji. V nadaljevanju spoznamo poleg
Kofija še nekoliko mlajšega, za šolo
komaj godnega Amaduja. Iz pogo-
vorov teh dveh dečkov zvemo marsi-
katero zanimivost o tej deželi zlata
in kakava in pred nami se razgrnejo
domačinski običaji ter podoba vsak-
danjega življenja katerekoli ganske
vasi.

»Kofi, umrla je mati starega Kva-
meja! Pravkar je poslal veliko bučo,
polno vina, po vasi, da bi vsi vedeli
in prenehali delati!«

»Če je tako, potem nehajmo de-
lati. Ne vem pa, kako bodo ljudje s
tem zadovoljni. Na plantazah prav
danes obirajo kakav in kadar je ka-
kav zrel, mora vse drugo počakati.«

»Če je umrla, potem bodo danes
streljali! In plesali bodo tudi! To bo
veselo!«

Veselo? Da, kajti tamkajšnji do-
mačini preženejo žalost s plesom!
Govoreči bobni sporočijo žalostno
novico daleč naokoli in potem se iz
vseh sosednjih vasi zbirajo ljudje,
da bi počastili spomin ranjkega in
rajali pozno v noč.

Taki in drugačni običaji so v naši
oddaji prikazani nevsiiljivo, nekako
mimogrede, vendar, upamo, vsaj —
dovolj plastično, da ostanejo v spo-
minu. Z našo oddajo seveda nimamo
namenja, da bi prikazali Gano kot
deželo v celoti, temveč bomo podali
nekaj drobcev iz vsakdanjega živ-
ljenja tamkajšnjih ljudi, in to tako,
da je dovolj preprosto in obenem za-
nimivo, hkrati pa otroci pri zemlje-
pisu ob poglavju o tej mladi neod-
visni afriški republiki dobijo bolj
plastično podobo, kot jim jo lahko
posredujejo suhoparne številke o
kvadratnih kilometrih in milijonih
prebivalcev ter podobnem.

Sola na prostem

Nižja stopnja:

3. aprila ob 14.05
4. aprila ob 8.55

BELE POSTELJICE

S to oddajo bi radi otrokom pre-
gnali strah pred bolnišnico vsaj to-
liko, kolikor se bojijo osamljenosti,
zapušenosti, pomanjkanja pozornosti
in tudi nežnosti, saj si jo vsak bolnik
želi in jo potrebuje. Hkrati bi jim ra-
di povedali, kako zelo je potrebna
zdravstvena služba in kako nujni so
v danih primerih zavodi, kakor so
bolnišnice. Vse to bodo otroci zlahka
spoznali iz oddaje Bele posteljice.

Tinka se je vrnila s športnega
dneva in ji ni nič dobro. Toplomer
poskoči čez 38 stopinj. Ponoči vroči-
na ne pade, deklica bruha in drugo
jutro pride zdravnik. Ugotovi škrla-
tinko; grlo je vneto, bradavice na
konici jezika nabrekne, koža po te-
lesu suha, razen okoli nosu in ust se
že kaže droben, rdeč izpuščaj. Tinka
mora v bolnišnico. Hudo ji je, a je
disciplinirana.

Bolnico sprejmejo v sprejemni
pisarni, obdržati sme svojega med-
vedka, čeprav imajo otroci v bolniš-
nici na voljo dovolj igrač; materi vr-
nejo Tinkino obleko, da jo doma pre-
kuha in razkuži.

V sobi je 6 belih posteljic, ena
bo zdaj Tinkina. Mala bolnica se
kmalu zživi in po nekaj dneh in po
nekaj injekcijah penicilina se ji za-
čenja obračati na bolje. Zdravnik je
priazen, za vsakega ima dobro be-
sedo, zna se tudi pošaliti.

Posebno so mali bolniki navezani

na sestro in se z zaupanjem obračajo
do nje. Zmerom ima sicer polne roke
dela: hrani jih, meri jim tempera-
turo, daje jim zdravila in poroča
zdravniku o njihovem zdravstvenem
stanju — poleg tega pa še počese Mi-
lenco in ji popravi posteljo, menja
Janezovim rožam vodo, preobleče
Tinko, ker se je spotila, Marjanu
prinese novo knjigo (ni pozabila, da
mu jo je prejšnji večer obljubila) —
sploh naredi vse tisto, ko doma ma-
ma; zdraviti zna celo bolje, ena pa
vendarle je: mama le ni.

Med malimi bolniki se razvije to-
varštvo, tisti, ki vstajajo, pomagajo
ležečim, sklepajo celo nova prijateljs-
tva.

Čez nekaj dni pride v mali kolek-
tiv Nuška, vendar s krikom in vi-
kom; noče v bolnišnico, ostati hoče
pri mami. Ko pade nekaj pikrih, po-
časni utihne. Prisluhne, ko pripovedu-
je sestra, koliko otrok je na oddelku
in da »rdečkarji« ne smejo hoditi na
obisk zavoljo nalezljivosti in pa da
mame ne smejo ostati pri svojih
otrocih, ker bi potem za bolnike
zmanjkalo prostora. Ko je na vrsti
injekcija, je pri Nuški spet jok, ostali
pa se šaljijo: pri prvi injekciji jočeš,
pri drugi samo malo jočeš, pri tretji
pa nič več. No, tudi Nuška postane
kmalu »priden« bolnik.

Oddaja je preprosta in ji bodo
otroci zlahka sledili.

Srednja stopnja:

DESANT NA DRVAR

To oddajo vam namenjam, da jo bomo z njo delno izpolnili vsaj namen, ki smo ga imeli.

Oddaja bo seveda primerna predvsem za 5. razred osemletke.

V šolskih zvezkih imajo šolarji že zapisano: na Drvarju je bilo srce naše partizanske osvobodilne vojske in vsega našega osvobodilnega gibanja. Niti Nemci niti drugi niso mogli razbiti naše vojske. Vedno je bila obkoljena, a ne poražena.

Od tod, z Drvarja je v prvih mesecih leta 1944 vodil Tito boj za osvoboditev.

To majhno, a čvrsto mesto je med vojno velikokrat menjalo gospodarja. Italijani, ustaši, Nemci, četniki — vsi so se znašali nad njim, a vedno znova so ga morali zapuščati.

Od vsega, kar se je na Drvarju dogodilo, pa bo vedno najbolj znamenit napad nemških padalcev na Tita na njegov rojstni dan 25. maja leta 1944. S tem napadom so hoteli partizansko vojsko ohromiti. Napravili so velik načrt, ki so ga tajno imenovali »konjičev skok«. Najprej naj bi mesto bombardirali, nato bi skočila prva skupina padalcev, za njimi bi pristala tovarna jadrna letala, v katerih bi pripeljali nove okrepitve padalcev, pa težje orožje

in strelivo. Nato bi se spustila druga skupina padalcev.

Glavno silo napada bi morali usmeriti na Titov Vrhovni štab. Voditelji bi morali zajeti.

Vse to so pripravljali zelo skrivno in s podporo velikih vojaških sil, ki bi hkrati, ko bi padalci skočili iz zraka, napadle svobodno ozemlje z več strani.

Toda tega načrta niso mogli do konca uresničiti. Namesto zmage so doživeli poraz.

Naša oddaja skuša nekaj prizorov iz tega boja podati dramatično, drugo pa v živahni pripovedi.

Oddajo je napisala Jožica Weinbergerl.

Višja stopnja: 6. aprila ob 14.05
8. aprila ob 8.55

JOSIP HAYDN

Radijska šola o slavnem skladatelju Josephu Haydnu, čigar stopenj desetletno smrti je ves glasbeni svet počastil pred dvema letoma, smo programirali že za konec februarja, pa je zaradi »tehničnih ovir« odpadla. Vsem tistim, ki so se že takrat pripravili nanjo, se opravičujemo; komentar smo priobčili v zadnji številki naše priloge.

9. aprila ob 14.05
10. aprila ob 8.55

NAŠA SLIKANICA

Nižja stopnja:

Da, tudi tokrat si bodo narisali otroci slikanico k zgodbi, ki jo bodo slišali. Pedagogi, ki nam iz ljubeznivosti pošiljajo ocene k oddajam, so nam sporočili, da so zadnjič potekali napotki za risanje prenačlo, da so bili preskopi in je bilo preveč objektov na posameznih slikah; otroci so stežka sledili. Tokrat bo slikanica, upamo, preprostejša.

Ilustrirali si bodo zgodbo o gosji pastirici in opičjem kralju. — Deklica je slabo pazila na gosi in so ji odletele. Obupanki so pomagale rožice ter ji priklicale oblak, da jo je odnesel v kraljestvo živali. Tu je bila tujka, a pes se je vendarle pobrigal zanjo in jo povedel h kralju, ki edini

lahko dovoli, da gosi spet odpelje. Opičji kralj je bil ljubezniv, ji dal dovoljenje, pa jo hkrati povabil še na koncert. Na koncert so prišle tudi njene gosi. Hipoma je bil pod njimi oblak in jih z deklico vred odnesel spet na domači travnik, kjer je deklica vsa utrujena zaspala.

In slike: 1. gosja pastirica, leteče gosi in rožice z obrazi; 2. punčka na oblaku; 3. punčka in pes; 4. opičji kralj, ob njem punčka in muca ter zajec kot poslušalca na koncertu; 5. pastirica in gosi spet na oblaku; 6. punčka, ki spi.

Malce preglavic bo risarjem delal morda opičji kralj, a s skupnimi močmi bo verjetno šlo tudi to.

13. aprila ob 8.55
14. aprila ob 14.05

Srednja stopnja:

STAVČNI ČLENI SO OŽIVELI

Ponavljamo oddajo Stavčni člani so oživeli, ki je vzbudila veliko zanimanje in bila ugodno ocenjena kot zgleden primer radijske šole. Porodila jo je potreba po oddajah te vrste. Radijske možnosti sicer ne ustrezajo vsem snovem, zlasti ne možnosti radijske šole, ki terja izrazito nazornost.

Ker so učitelji oddajo ocenili zelo ugodno in v odgovorih na naše ankete ali v pismih izrazili željo, da bi jo ponovili, smo se po razmeroma kratkem času odločili, da jo vnovič uvrstimo v repertoar.

Da zamisel in vsebinsko jedro oddaje res zaživita, je bilo potrebno uporabiti sicer obrabljeni, a ne kdove kako vsiljivi motiv sanj, ki dečku pomorejo pri razrešitvi šolske naloge — analizi stavka in stavčnih členov. Stavki in njegovi sestavni deli: osebek, povedek, predmet, prilastek in določilo oživijo in v sproščenem, igrivem pogovoru »razložijo« dečku,

kaj pomenijo v stavku, kakšne so njihove značilnosti in v kakšnem medsebojnem odnosu so.

Višja stopnja:

O SLOVENSKI POVOJNI KNJIŽEVNOSTI – IV.

Študent Janez je poskušal doslej pri Kovačevih približno razložiti, kakšna pota si je izbirala slovenska književnost prvo desetletje po vojni. Pionirka Metka, dedek Kovač in študent Janez so za zaključek priredili tudi literarni večer, ko so ob glasbeni spremljavi recitali dela nekaterih značilnih, predvsem mlajših pesnikov in pisateljev iz tega časa. O starejših, o Mišku Kranjcu, Ivanu Potrču, Miri Miheličevi, Alojzu Gradniku, Mateju Boru in drugih se tako in tako učimo v šoli, pa so jih povečini le omenjali — ne da bi jim s tem seveda jemali njihovo ceno.

Zdaj pa je prišel trenutek, ko stoji študent Janez pred težavno nalogo. Književnost, ki se začne uve-

že po naslovu nam je jasen namen oddaje. Pomaga naj univati, česati, krtačiti, čistiti zobe, skratka, podpre naj tiste neštete besede in apele, ki jih je na račun snage — nesnage toliko izrečenih, a jih toliko in toliko smukne kar mimo ušes, ki so jim opozorila namenjena.

Dobili smo priredbo Frühmannove zgodbe, ki malce groteskno pripoveduje o »ozdravljenju« malega umazanca Jurčka. Programirali smo jo, ker bo — upamo — prijetna za uho, pa bo tako vendarle ostala v spominu malih šolarjev kot klicaj. Primer na bo predvsem za učence prvih pa tudi še drugih razredov.

V našem tem vrtcu zunaj rumenem in znotraj zelenem čisti, umiti so vsi cicibani, le Jurček — umazanec vode se brani... itd.

Tale pesem nas uvede v zgodbo. V njej nastopajo otroci iz vrta s svojo »šico«, med njimi seve tudi Jurček, fantič, ki ni nikoli »do kon-

ca« umit, čeprav mu opomini, ki jih na ta račun sliši, tudi ne prija.

Dogodivščina se začne tistega jutra, ko naprosi kralj iz pravljice dežele cicibane, naj rešijo njegovo hčerko — začarano princesko. Smešnega kralja otroci sicer ne jemljejo resno, za pomoč princeski so pa pripravi pripravljeni. Med »reševalci« je tudi Jurček kot dežurni ciciban. Na poti v pravljico deželo doživi zavoljo svoje umazanije kup nevšečnosti, kar ga pa še vedno ne »ozdravi«. Da se mu ne bi bilo treba sprijazniti z vodo, se da celo čarovnici speljati v deželo Umazanijo. Šele tu ga postane okolice in samega sebe strah in sram. Ko ga rešijo tovariši, obljubi Jurček, da bo poslej čist in reden. Vsi skupaj pomagajo nato princeski, se z njo spoprijateljijo in jo odvedejo v svoj vrt — znotraj rumeni in zunaj zeleni. Ko se vračajo, si spet zapoje pesem, ki pa izzveni zdaj takole:

»...še Jurček, naš Jurček se vode ne brani.«

20. aprila ob 8.55
21. aprila ob 14.05

Srednja stopnja:

DESANKA MAKSIMOVIC

To je naša druga izdaja iz mladinske književnosti, ki sega prek slovenskega kroga avtorjev, ki jih želimo predstaviti šolski mladini.

Kakor Grigorija Viteza, ki smo ga podali v prejšnji oddaji, poznajo naši otroci tudi skrbno pesnico Desanko Maksimović predvsem po njenih pesmih, ki so prevedene v slovensčino. Njeno zbirko pesmi Vetrova uspravanka pozna gotovo skoraj vsak šolar.

Desanko Maksimović, ki živi zdaj v Beogradu, je spremljala pesem od otroških let. Pravzaprav bi morali reči pela jih je. Pisala je pesmi o vsem, kar jo je obdajalo, posebno rada je prisluhnila naravi. Tako je hodila v dedov gozd v Brenkovini (blizu Valjeva), kjer je preživela otroška leta in gledala in pisala. Srečavala se je z vevericami in zajci, mravljami, pajki, pogovarjala se je s hrasti, smrekami in z oblaki.

V šolo je hodila prvič kot učenka, pozneje kot profesorica. Tudi v šoli je pisala pesmi, duhovite in priske, polne ljubezni in razumevanja do mladine.

13. aprila ob 14.05
15. aprila ob 8.55

A čas je hitel, prišlo je leto 1941, vojna in tista jesen, ko je pretresla domovino nezasiščena novica: V Kragujevcu so nam pobili vse dijake! Ves svet je govoril o tem. Njena pesem je ohranila njihovo podobo. Naslov ji je Krvava bajka. To je pesem žrtvam, pretresljivo lep spomenik dijakom iz Kragujevca.

Po osvoboditvi je še mnogo pisala, tudi v Sloveniji je nastalo nekaj njenih pesmi; njene pesmi so zadnjikrat zbrane v knjigi Čudo v polju. (Nekaj naslovov njenih zbirke pesmi: Pesmi, Vrt detinjstva, Zeleni vitez, Nove pesmi, Pesnik in domovina in druge.)

Oddajo je pripravila Neža Maurer.

Višja stopnja: 20. aprila ob 14.05
22. aprila ob 8.55

VELIKE POTI SZ

Na našem globusu je morska pot, s katere ni videti modrih obzorij, kričečih galebov niti penečih se morskih valov. Namesto tega tulijo snežni viharji in na njej naletite predvsem na led, lahko srečate polarnega volka, belega medveda in tu pa tam kakšnega Eskima, ki se je spustil daleč proč od svojega igluja. To je Velika severna morska pot — najbolj nenavadna in naporna pomorska smer na našem planetu.

O tej poti bo govora v prvem delu naše oddaje o Sovjetski zvezi, v drugem delu pa vam bomo predstavili njene zračne poti tako, kot jih je doživel novinar Zarko Božič, avtor naše oddaje, ki je bil v Moskvi štiri leta dopisnik naših časopisov.

Oddajo smo uvrstili v tako imenovani »zemljepisni cikel«, čeprav v njej ne bomo govorili o Sovjetski zvezi nasploh, temveč samo o teh njenih poteh. Upamo pa, da bomo prav v tej obliki dosegli svoj namen: vzbuditi pri otroku zanimanje za snov, ki jo sicer sliši v šoli. Prosimo pedagog, da nam ob takih (pa tudi ob drugih) oddajah sporoče svoja mnenja in pripombe.

PROGRAM TELEVIZIJSKIH ODDAJ

Program šolskih ur do konca letošnjega šolskega leta smo morali spremeniti iz več vzrokov. Predvsem smo se želeli vključiti v utrip oziroma potrebo šole ob aktualnem dogodku, VI. kongresu ZKS, z oddajo Človek, postoj!, pred dnevom OF (naslednji dan je prosto!) z oddajo Partizanska lirika in grafika. S tem so se nam seveda datumi premešali. Nekaj oddaj smo premaknili, druge prihranili za prihodnje leto. Tako smo dolžni spet posredovati program, ki se pa, upamo vsaj, ne bo več spreminjal:

15. 3. Človek, postoj! (ob VI. kongresu ZKS);
22. 3. Prosti pad;
29. 3. Makedonija;
5. 4. Medeja (z razlago tragedije);
12. 4. Milo;
19. 4. Vloga turizma v našem gospodarstvu;
26. 4. Partizanska lirika in grafika (pred dnevom OF);
3. 5. Drža človeškega telesa;
10. 5. Gradovi na Slovenskem;
17. 5. Indija, Nehrujeva domovina (ob obletnici smrti);

24. 5. Risanke za prvošolce (za dan mladosti);

31. 5. Razvoj organske industrije v SFRJ;

7. 6. Atomska jedro;

14. 6. Čuvanje in varstvo spomenikov.

O vsebinah oddaj v mesecu maju in juniju vas bomo še obvestili, prosimo pa vas, da zasledujete naše objave tudi v sobotni prilogi DELO RTV.

Uredništvo oddaj
»Televizija v šoli«

ČLOVEK, POSTOJ!

Ponedeljek, 15. 3. ob 11.40 in 15.20

Dokumentarni televizijski film RTV Ljubljana, ki so ga ob sodelovanju Komisije za bivanje politične interniranice, deportiranice in izseljenice pripravili: scenarist Lojze Krakar, kamera Milan Kumar, vložki Drago Kocjančič, glasba Marijan Kozina, montaža glasbe Dušan Hren, montaža slike Biserka Kolarac in režiser montaže Ernest Adamič. Film je bil narejen 1961. leta.

Film s sredstvi montaže, rezi posameznih kadrov, filmskih posnet-

kov taborišča danes in dokumentarnimi fotografijami ob spremni besedi in glasbi prikazuje življenje v taborišču.

Generacija mladine, ki raste danes, vseh teh stvari ne pozna. Prav je, da jo seznanimo o tem, kaj se ne sme nikoli več ponoviti.

Pedagogi naj na film navežejo razgovor o kongresu ZK, ki bo začel delo 17. t. m.

Film je primeren učencem 7. in 8. razreda. Uporabite ga pri uri Temelji socialistične morale, zgodovini, pa tudi pri slovenskem jeziku lahko obravnavate film v več možnih variantah.

PROSTI PAD

Ponedeljek, 22. 3. ob 11.40 in 15.20

Avtor in izvajalec inž. Jože Dolničar, redaktor Marko Marion.

Pospešeno gibanje teles pri prostem padu bo inž. Jože Dolničar z Instituta Jožef Stefan razložil na primerih, seveda ne bo za najbolj nadarjene in ambiciozne učence manjkalo formul in celo nalog.

Oddaja je namenjena pouku fizike v 7. razredu osnovne šole, verjetno pa jo bodo koristno lahko

vključili tudi prvi razredi srednje šole in strokovne šole. Več o oddaji smo objavili v letošnji prvi številki Prosvetnega delavca.

MAKEDONIJA

Ponedeljek, 29. 3. ob 11.40 in 15.20

Avtor Miran Ogrin, izvajalec Peter Ovsec. Redaktor Marko Marion. Zelo bežen bo naš obisk v našo bratsko republiko Makedonijo. Zanimanja nas njena geografska, gospodarska in etnološka podoba, zanima nas njena kultura. Nekaj o vsem naštetem bomo pokazali v oddaji, o ostalem naj se učenci od 6. do 8. razreda pogovore pri pouku zemljepisa oziroma spoznavanju družbe s pedagogi. Več o Makedoniji smo objavili v prvi številki Prosvetnega delavca.

MEDEJA

Ponedeljek, 5. aprila ob 11.40 in 15.20

Evripidovo delo o razočarani ženi, ki je vplivalo tudi na slovenske ustvarjalce, smo izbrali za primer tragedije, ki jo bomo enako razčlenili, kot smo v preteklem letu predstavili komedijo Dvojčka (Plaut).

Oddajo smo namenili predvsem prvemu razredu srednje šole. Več o oddaji smo objavili v prvi letošnji številki Prosvetnega delavca.

MILO

Ponedeljek, 12. 4. ob 11.40 in 15.20

Avtor in izvajalec dr. inž. Drago Kolar, redaktor Marko Marion. Oddaja bo seznanila učence s surovimi, ki so potrebne za izdelavo mila, z njegovimi lastnostmi, z uporabo, in pojasnila, zakaj je njegovo delovanje prav tako ter kaj vse prištevamo med mila.

Več o oddaji smo objavili v prvi letošnji številki Prosvetnega delavca.

VLOGA TURIZMA V NAŠEM GOSPODARSTVU

Ponedeljek, 19. 4. ob 11.40 in 15.20

Avtor Jože Krašovec, izvajalec Helena Kodrova, redaktor Marko Marion.

Avtor nam je na primeru Slovenije razložil (oddaja bo bogato ilustrirana), kakšen pomen ima ta gospodarska panoga na naš razvoj.

Pedagogi naj ob temo navežejo primerjave z drugimi gospodarskimi panogami in opozore predvsem na vzročne zveze med posameznimi dejavnostmi.

Več o oddaji smo objavili v letošnji prvi številki Prosvetnega delavca.

PARTIZANSKA LIRIKA IN GRAFIKA

Ponedeljek, 26. 4. ob 11.40 in 15.20

Ob Miheličevih grafikah recitirata Boris Kralj in Jurij Souček.

Ne bomo se podrobno spuščali v analizo partizanske likovne in lirске ustvarjalnosti, ker želimo s to oddajo predstaviti obdobje boja neštudijsko, ob originalnih umetninah.

Oddajo smo uvrstili na dan pred dnevom OF. Primerna je za učence od 6. razreda osnovne šole dalje, pa tudi za prve razrede srednjih šol in strokovne šole.

Koristno jo bodo pedagogi uporabili pri pouku slovenskega jezika, likovnega pouka, temeljih socialistične morale, če ne celo kot ilustracijo zgodovinski tematiki, ki jo obravnava 8. razred osnovne šole.

Nižja stopnja: 23. aprila ob 14.05
24. aprila ob 8.55

BIL JE SKORO OTROK

Ob letošnji 20. obletnici osvoboditve bodo tudi šolarji elementarnih razredov izvedeli o našem narodnoosvobodilnem boju še marsikaj več kot sicer, bodisi na proslavah ali s pripovedovanjem starih borcev. Vendarle pa ne bo odveč, da bo prispevala k temu svoje tudi radijska šola.

Srednja stopnja:

RIMSKA CESTA PELJE SKOZI NAŠE KRAJE

Oddaja je bila predvajana že pred nekaj leti. Ponavljamo jo, ker zanimivo pripoveduje o izseku iz starejših zgodovine našega ozemlja, o katerem mora imeti mladi poslušalec vsaj nekaj osnovnih pojmov.

To je reportaža, ki z dramatiziranimi vložki sklenjeno pripoveduje o svoji tematiki. Dva dečka se iz mesta odpravita na kolesarski izlet v kraj, kjer menita obiskat majhen muzej starin iz rimskih časov. Izvedela sta zanj od očeta, ki ga je bil obiskal nekoč in se navdušil zanj. Zdaj postane tudi sama obiskovalca. Muzej sam na sebi sicer hrani zanimivosti, vendar pa ni kdo ve kako raznoter in zanimiv. Zanimivega ga naredi lastnikovo pripovedovanje, vezano na posamezne predmete, ki si jih ogledujejo. Te predmete so našli delavci vzdolž ceste, ko so jo tlakovali za sodoben promet. Izkazalo se je, da je po isti trasi nekoč potekala rimska vojaška cesta, ki je vodila proti severnim mejam velikega imperija in po kateri so se mogle rimske legije naglo in brez težav pomikati, kamor že je bilo potrebno. Ob teh cestah so seveda gradili utrdbe in posebno vojaške poštno postaje, kjer so nagli sli mogli menjati vprego, kjer so jim pregledovali bojne vozove in podobno.

Kot ilustracija takega dogajanja je v pripoved vključena scena, ki po-

Tako bo že naša oddaja pred praznikom OF in prvem majem posvečena temu spominu.

V tistem trdem času so se z vsem navdušenjem in polno zavestjo ter požrtvovalnostjo vključili v vrsto borcev celo taki, ki so bili še malone otroci, in v tistem času je malone sleherna naša domačija pomagala v boju, kakor je vedela in mogla. O tem bo pripovedovala tudi naša oddaja.

27. aprila ob 8.55
28. aprila ob 14.05

nazarja življenje in posle, ki so jih na takih poštinih postajah opravljali. Seveda je ton nekoliko obarvan z romantičnim prizvokom zgodovinskega pripovedovanja. Ko se ta vmesna scena zaključuje, teče pripoved dalje, prekinja z dialogi, z vmesnimi vprašanji in opombami, vendar pa logično sklenjena v zaporedje dejstev in misli.

Poroča nam, da rimska cesta, ki je v prvi vrsti služila vojaškim namenom, ni bila zaprta trgovcem, ki

so potovali v naše kraje. Nasprotno. Gosta naseljenost starega ilirskega prebivalstva, ki je živelo v teh krajih dolgo pred prihodom Slovanov, njih čut za pridelovanje in proizvodnjo dobrin, na drugi strani pa potrebe rimskega trga, ki je v bogati ilirski pokrajini videl ugodno možnost za nabavo nekaterih izdelkov, po katerih je bilo močno povpraševanje, vse to je ustvarjalo živahno trgovanje in pletlo dobre vezi med obema ljudstvom.

Ob zaključku sledi še scena, katere namen je ponazoriti odnose med vladajočo rimsko državo in prebivalstvom naših krajev. Kot sledi iz te podobe, Iliri, podrejeno ljudstvo v sklopu velikega imperija, tega dejstva v ničemer niso občutili, saj so uživali iste svoboščine in pravice kot Rimljani sami, imeli iste možnosti trgovanja in celo vključevanja v rimske legije.

Oddaja Rimska cesta pelje skozi naše kraje ima samo namen podati uvod v zgodovinsko temo in jo osvetliti z nekaterimi splošnimi dejstvi toliko, da bosta nadaljnje razumevanje in nadaljnje osvajanje podatkov olajšana.

27. aprila ob 14.05
29. aprila ob 8.55

UPOR NA LADJI SANCT GEORG

Višja stopnja:

V začetku februarja 1918. leta je na vseh ladjah avstro-ogrske mornarice, ki so bile zasidrane v Boki Kotorski, izbruhnil splošen upor. Pripravil in vodil ga je revolucionarni komitet mornarjev upornikov, ki je deloval na admiralski ladji Sanct Georg. Kljub dobri organizaciji in skrbnim pripravam pa upor ni uspel. Križarka Novara, na kateri je bila madžarska posadka, je v usodnem trenutku izdala revolucijo in se obrnila proti upornikom skupaj s topništvom obrežnih utrd. Uspelo ji je zapreti ozki izhod iz zaliva tako dolgo, dokler se pred zalivom ni zbrala večja enota avstrijske mornarice.

Naša radijska kronika vpelje poslušalca neposredno v središče dogajanja, na admiralsko ladjo Sanct Georg.

Ob oddaji bi utegnili nastati vprašanja, kako je mogel propasti dobro organiziran upor, ki je razen ene same ladje zajel celotno brodovje z admiralsko ladjo. Odgovor je na dlani. Upornikom je manjkala široko razpredena revolucionarna organizacija v zaledju. Izdaja križarke Novare je samo neposredni vzrok vojaškega poraza in tudi v primeru uspeha ni bilo mogoče računati na daljnosežnejše posledice.

TV v šoli

V tekočem mesecu sta bili dve šolski oddaji naše TV »Drava« — vir električne energije in »Žveplo«.

Prva je bila namenjena pouku zemljepisa, vendar tako, da je povezovala gradivo v širšem okviru, na relaciji geografija — tehnika — družba. Snov sama po sebi spodbuja k razmišljanju o pogojenosti, vzrokih, posledicah in načrtih posegih človeka v določene situacije. Značilno je bilo, da je oddaja tudi predvsem tako razumel razred na srednji stopnji. V enem zadnjih razredov so učenci, fantje, bolj pogrešali, kar jim je obetali drugi del naslova, tehnične informacije. Na misel so mi tu prihajale značilnosti in razlike med strnjanim in predmetnim poukom.

Izvedeno smo si — ob zanimivi vsebini — vsaj mestoma zaželeli še boljše vsebinsko sinhronizacijo med besedilom in sliko.

Oddaja o žveplu je bila zgrajena na kombinaciji treh didaktičnih sredstev: na razlagi, eksperimentih in poučnem oz. šolskem filmu. Če hoče učitelj vse to smotno združiti v čas 25 minut, mu je brez dvoma potrebna zelo skrbna priprava, dovoljno znanje in zadostni materialni pogoji. Vse tisto torej, kar želimo doseči v reformirani šoli.

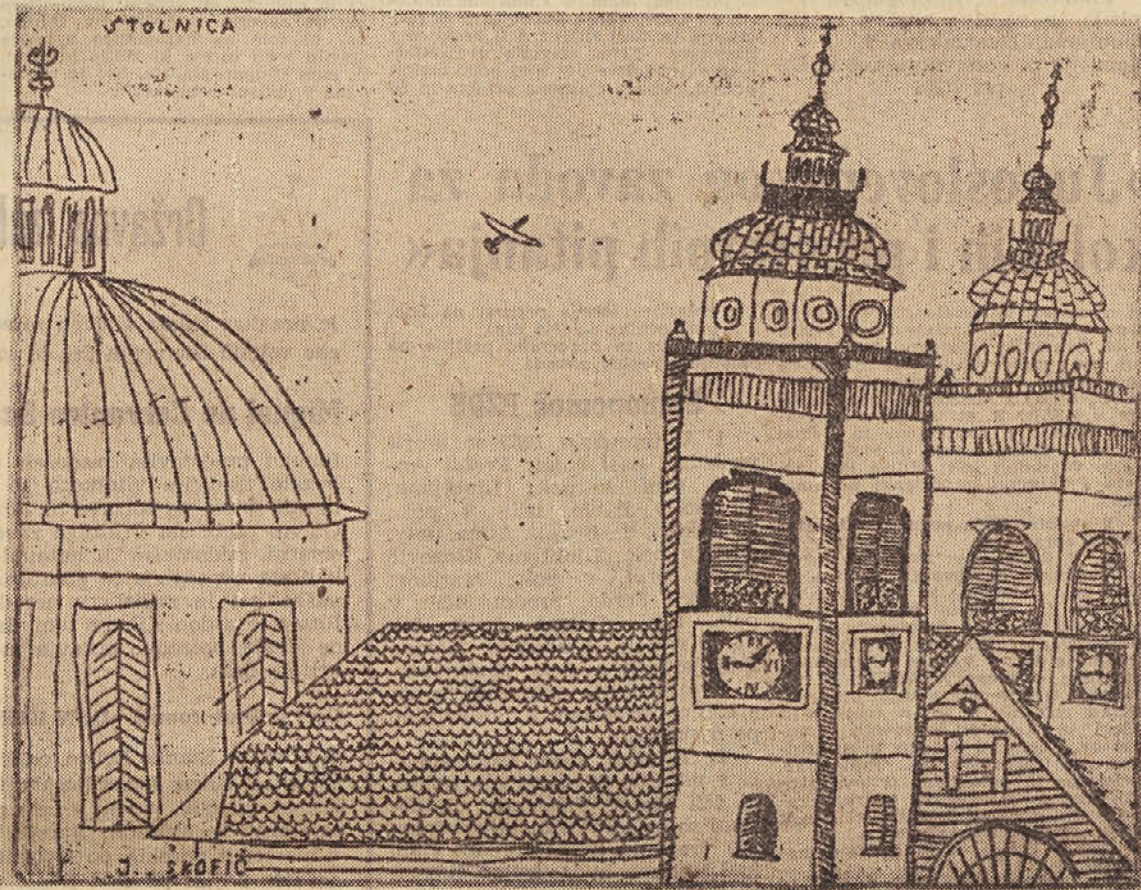
Učenci so napeto pristupili k zanimivemu zgodovinskemu uvodu, pozorno so sledili filmskemu insertu o svojevrstni metodi dobivanja žvepla iz podzemeljskih ležišč, ravno tako eksperimentom v zvezi s modifikacijami žvepla in lastnostim žveplene kisline in še ostalemu delu oddaje, do kraja. Opazna je bila skrbna odtehtanost v razporeditvi teksta in slike, nič manj celo skrb režije, da smo ob eksperimentih čimmanj čutili pomanjkljivosti črno bele, torej nebarvane slike na ekranu.

Med obema domačima oddajama smo vključili TV sprejemnik še dne 4. marca ob zagrebški šolski TV uri. Na programu je bila tema iz biologije, dihanje. Učencem je bilo zlasti všeč, da so besedilo skoraj do kraja razumeli. K temu je brez dvoma pripomogel zelo umerjen tempo govo-

ra, jasna izgovorjava, skubno izbrano in urejeno ilustrativno gradivo in še dejstvo, da smo imeli učno snov v razredu že za sabo.

Podoben kot v naši oddaji o žveplu je bilo tudi to dobro poskrbljeno za ponazorila. Tako je bilo mogoče v kratko odmerjenem času nazorno zajeti opis dihalnih organov, mehanizem in fiziologijo dihanja ter njegove kemične procese, dihanje rib, pojave v slabem oz. zastrupljenem ozračju, zadušitev v vodi in še primere prve pomoči.

Oddajo bi lahko označili kot prvih 25 minut vzornega metodičnega nastopa v najboljšem pomenu besede, obenem kot bistveno poglavitno pridobivenega znanja in na kraju še kot pristno televizijsko učno uro. Risto Rožek

Z nedavne razstave z motivi iz stare Ljubljane: J. Skofič (14 let) — Stolnica

Pravljica o cesarjevem slavčku na odru

Mladinsko gledališče v Ljubljani je 12. marca prikazalo spet novo igrano za mladino; tokrat smo se srečali s poetično pravljico igrano angleškega dramatika Nicholasa Stuarta Graya »Cesarjev slavček«, prirejeno po pripovedki »največjega pravljicarja vseh časov« Hansa Christiana Andersena.

Zgodba o kitajskem cesarju, ki je zamenjal pravega slavčka za mehaničnega, narejenega, ki je skratka mislil, da je mogoče nekaj živega nadomestiti z mrtvo skonstruirano igralko, je precej znana, tako iz radijske priredbe kot iz Andersenove knjige pravljic. Gray je pravljico deloma dopolnil, jo poživil z nekaterimi novimi osebami, ki vnašajo v odrsko dogajanje več živahnosti, tako srečamo tu čarodeja, dva

dobrodušna stražarja, Konga in Punga, ki skrbita za zabavno stran zgodbe, pa še poetično upodobitev smrti kot Belo princezo... Sicer pa je ostala zgodba v jedru Andersenova in je njen nauk tudi v odrski priredbi dokaj očiten: človeku je potrebno za njegov normalni razvoj, za duševno ravnovesje in za ohranitev njegove človeške podobe še kaj več, kot pa so zgolj stvari mehaničnega sveta. Potrebna mu je lepa pesem, ki budi v njem višja čustva in plemenita nagnjenja, po katerih šele postane človek. Lepoto, ki jo nosi v sebi vse stvarstvo, lepoto in radost bivanja, si edini človek lahko s svojimi »izrednimi sposobnostmi« zamori v sebi in si postavi čisto druge smotre svojega bivanja. Kam pa privedejo takšni smotri,

Rdeči zmaj Božo Vovk, oba sumljiva tipa Bruno Vodopivec in Mirko Bogataj, stražarja Borut Alujevič in Niko Goršič ter dvorjanki: Milena Grmova in Majolka Sukljetova.

»Otrok in družina« št. 2

Na uvodnem mestu druge številke revije za družinsko in družbeno vzgojo »Otrok in družina« beremo četrti poglavje resolucije o idejno-političnih problemih v izobraževanju, znanosti in kulturi zasedanja VIII. kongresa ZKJ. S sodobnimi vzgojnimi problemi nas seznanja intervju s prof. Jožetom Valentincem. Reportažo o mladih velenjskih rudarjih, ki se šele uče tega poklica, je napisal Vinko Smajš, Ivan Bizjak pa pripoveduje, kako zelo si v nekaterih otroških krajih žele učitelja.

O vzgojnem observacijskem in triažnem centru — Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani — je prispeval informativen članek direktor te ustanove Ciril Brezovec. Takšno obveščanje javnosti je nedvomno potrebno. Menim pa, da je tako kratek članek o našem edinem tovrstnem centru, ki je pomagal že tisočim mladim ljudem, da so našli samega sebe in pravo pot v novo življenje, preskromen. O tem, ali je vzgojno, če kaznujemo učenca tako, da ne sme na šolski izlet, razglablja Franc Strmčnik. Članek z naslovom »Rasle so brez ljubezni« je napisala Marija Brezovec. Avtorica je v njem spetno povezala zgodbe, ki pripovedujejo o usodi nekaterih deklet, gojenk vzgojnega zavoda.

Cvetko Budkovič pripoveduje, kakšen pomen ima glasba na otroka, medtem ko objavlja Maca Kalinova »Tri objube...« — članek, posvečen dnevu žena. Zelo lepa je proza izpod peresa Carsona Ma Cullersove »Skala, drevo in oblak«. Problemu alkoholizma so odmerjene v tej številki tri strani (Katarina Jarc »Zmerom je z mano mora tistih noči...« in Leopold Bregant »Alkoholik je bolnik«).

V nadaljevanju revije so objavljeni še priručno realistični zapiski otroških izjav avtorja Korneja Čukovskega, dve lirčni pesmi Jožeta Udoviča in nadaljevanje izvajanj Marte Volžičeve o potrebi lepe govorice za otroka.

Revijo zaključujejo polemični članki, zanimivosti in nasveti. Vojan Arhar

NOVE KNJIGE

Boris Pahor — »Mesto v zalivu«. Knjižnica Sivega kondorja je postregla z drugo, popravljenim izdajo romana tržaškega pisatelja Borisa Pahorja »Mesto v zalivu«. Iz knjižnega ovoja ni mogoče razbrati, kdo je zapisal spremeno besedo o avtorju in delu, gotovo pa je novost spremene besede v tem, da spretno združuje razne zapise kritikov o romanu in delu Borisa Pahorja. S knjižnimi deli se je B. Pahor predstavil po zadnji vojni (1948), toda že pred vojno je objavil svoja prva kraška dela — pri nas legalno, na tržaškem sprčo razmerje ilegalno. Tudi v »Mestu v zalivu« je Pahor ozko povezan s tržaškim ozemljem, kot pisatelj pa glasnik našega človeka v zamejstvu, ki ga je prizadeto in stvarno odkril sredi vsakdanjega življenja. Roman govori o okupacijskih dneh v pisateljevem rodnem mestu, ko se je sesula italijanska država in se Nemci gosposdarili v mestu. Zgodba pripoveduje o slovenskem fantu, ki se hoče vrniti v Trst in se pridruži borcev za narodno osvoboditev. V mesto ne more, ker bi lahko padel v roke Nemcem, v bližnji vasi čaka in spoznava domačine, njihovo miselnost in življenje, potlej premaga strah in se odloči, ča gre v mesto. Boris Pahor združuje nemir velemejstnega človeka z razgibano navezanostjo in čustveno afiniteto do kraške pokrajine in njenih ljudi. Jezikovne posebnosti dajejo pristen kolorit njegovemu romanu. Lesorezi Tržačana Lojzeta Spacala lepo dopolnjujejo knjigo.

»Filmi o poklicih in proizvodnih procesih«

V 3. številki letošnjega Prosvetnega delavca smo objavili članek in seznam filmov o poklicih; ker v tem članku in v seznamu filmov ni bilo označeno, kje se navedeni filmi lahko nabavijo, se šole obračajo na nas s prošnjo, naj jim to sporočimo. Z naročili za vse tam označene filme se obračajte na naslov: Zavod SRS za produktivnost dela, Farmova 33, Ljubljana.

Spektrum — zbirka znanstvene fantastike

Spričo mnogoštevilnih izdaj domačin in prevečenih leposlovnih del niti dnevni niti periodični tisk ni kos kritično ali vsaj informativno posredovati bralcem novitete s knjižnega trga. To že kar udomačeno dejstvo pa ni v prid kulturnemu obveščanju javnosti, čeprav je tudi res, da prav vsake knjige ne bi bilo mogoče kritično ali vsaj informativno registrirati. Prav gotovo pa bi bilo nujno, da bi se take razmere spremenile vsaj toliko, da bi dobili zadovoljiva poročila o domačin in glavnih prevadenih umetniških delih, novih publikacijah ipd. Zdelja je, da bi bil zlasti pedagog, ki ima opravka s književnostjo, dovolj informiran o novitetah, saj prebirati tako nima časa v tolikšni meri, kot bi morda želel. Zanj pa bi bilo pomembno tudi to, da bi iz informativnih prikazov lahko povzel npr. tudi o literarnih zvrsteh, ki ga po osebnih interesih osnovi in po področju predavateljske estetike ne zanimajo, a lahko koristijo pri pedagoškem usmerjanju literarnega okusa mladega človeka.

Tako je pri založbi Zivljenje in tehnika začela izhajati zbirka znanstvene fantastike Spektrum. Prvi trije zvezki — »Gospodar sveta« Charlesa E. Mainea, »Ognjeni krog« Hala Clementa, ter zbirka črtic in novel različnih avtorjev pod skupnim naslovom »Ne zakrivaj neba« — v seriji znanstvene fantastike nudijo dovolj zanimive novejša besedila, ki bodo privabili zlasti mlajše bralce. Znanstvena fantastika je pri nas poznana že izpred vojne, pa tudi po vojni, v obeh primerih sta se priljubila zlasti klasični zvrsti Jules Verne in H. G. Wells. Čeravno je prvi mesečnik za leposlovno znanstveno fantastiko začel izhajati v angleščini 1926 (!) leta, pa se zdi, da se je ta zvrst razmahnila po letu 1940, posebno pa po vojni. Razvoj znanosti in tehnike se je v nekaj desetletjih nesluteno pospešil, kar se je odrazilo tudi v znanstveni fantastiki.

Čeravno bi bilo mikanje obravnavati vsebinsko, oblikovno in idejno plat posameznih del — pri povesti »Gospodar sveta« ni bogata fantazijska vizija daljine, daljne bodočnosti le domisljeno fabulativno gradivo, pač pa tudi vnaša nekatere vede bodočnosti ob človeških vprašanjih, iz zbirke novel je zanimiva črtica »Kaleidoskop« zavoljo osnovnih, medčloveških odnosov, »Mož stolca« pa je novela anekdotične narave itd. — pa je prav, če damo prednost nekaterim načelnim vprašanjem v zvezi z znanstveno fantastiko. Že znano dejstvo, da nudi znanstvena fantastika leposlovno podobo fantazijske

ske bodočnosti ob poglavitnem upoštevanju možnih tehničnih dosežkov in znanstvenih izpeljav, poraja dvojno osnovnih vprašanj. Prvo, kaj lahko rešljivo tudi ob treh prevodih: kvalitativna znanstvena fantastika se ne omejuje zgolj na tehničen bodočnosti in presenetljive vizije, izhajajoče iz tehnografske podstat, niti ni dovolj napeta fabula — seveda še manj nekatere grozljivke te vrste — pač pa je treba upoštevati etične probleme in človeško družbene odnose. Teh kvalitet prevadenim knjižicam ne gre odrekati, tu in tam pa se bo bralec le domislil posebne topline in humorja humanističnega vizionarja — Julesa Verne. Nehote se ponudi primerjava med filozofskim duhom Herberta Georga Welleasa in med domisljicami Ch. E. Mainea.

Drugo vprašanje pa je namenjeno predvsem pedagogom in mladini: brez dvoma je znanstvena fantastika leposlovna zvrst, ki je ne gre prezreti, čeravno ne more biti deležna in ni deležna takih estetskih in etičnih kvalit, kot vse one umetnine, ki izvirajo iz neposredne človeške stvarnosti in izgoče problematike, pa naj bo preobleta taka ali drugačna. Znanstvena fantastika pa je mikavna zlasti mladini šolskih let, zato pedagog ne bi smel ostati pasiven, ko gre za oblikovanje

zdravega okusa in letom primerne, a širokega pogleda na besedno umetnost. Z drugimi besedami: tovrstno čtivo v določeni starostni dobi lahko pri mladini pospeši zanimanje za branje, bogati fantazijo ipd. Tako čtivo si mladina poišče sama. Vendar bi lahko postala enostranska usmerjenost za znanstveno fantastiko huda ovira pri nadaljnjem razvoju mlade osebnosti, zato je bo koristno, če pedagog usmerja po individualni presoji mladega človeka k tovrstnim in drugim čtivom in mu je na voljo z navesti. Slabo bi bilo, ko bi povsem prezrli to zvrst — znano je, da o znanstveni fantastiki predavajo tudi na nekaterih tujih univerzah — zlasti, če se ponuja pri šolski praksi ob knjigi, filmu, v razgovoru. Mladini je ta zvrst zanimiv svet, kjer spozna nekaj, kar jo zaradi futurističnosti in svojske fabulativnosti privlači — toda normalno le določena leta, nakar jih preokupira njihov lastni razvoj, okolje, interna vprašanja ipd. Pedagog pa lahko ob pristnem kontaktu z mladino pomore oblikovati okus in razpon leposlovja.

Vse tri knjige Spektruma je nekoliko suho prevedel Jože Dolničar, Bogdan Meško pa je izdelal modernistično, a bolj revno knjižno opremo in v eni izmed teh knjig tudi ilustracije. I. G.

Popotnik — nova slovenska revija

Slovenci smo spet obogatili z novo revijo. Njeno rojstvo je bilo pospremljeno s precejšnjim reklamnim »pompom«, ki samo ponovno potrjuje star pregovor: »Gmela je gora, rodila se je miš!« Ne bi hotel omalovaževati prizadevnega poizkusa uredniškega odbora, dati Slovincem revijo, ki naj bi povsem zadovoljila vse bolj izbirčen okus slovenskih bralcev. Prav tako ne morem po prvi številki podati neke objektivnejše ocene. Njeno pravo vrednost bomo spoznali šele po daljšem obdobju izhajanja, ko bo njena koncepcija dokončno izdelana, ko bo revija ujela med stopnjo zahtevnosti bralcev in aktualnostjo vsebine. Nanizal bi samo nekaj svojih misli, ki so se mi podile ob prebiranju revije.

Naj takoj povem, da mi je posebno všeč, da uredniški odbor ni »za zveneče objube« in tudi ne namerava obešati na veliki zvon načrtov. Tako je prav, saj objuba zadoljuje, pretiravanje pa poraja upravičene dvome. Uspeh omogoča samo vestno delo in nepretrgano iskanje novih možnosti in poti. Sam poizkus izdajatelja pozdravljam, kajti Slo-

venci resnično potrebujemo revijo, ki bi bila po obliki mikavna, po vsebini pa pestra in zanimiva za vsakogar. Res je, da je izdajanje kvalitetne barvne revije pogojeno z velikimi materialnimi stroški. Vendar širšemu krogu bralcev nedostopna cena bi krog naročnikov občutno znižala, kljub pestrosti. Zato razumem, da nihče ne tvega (po zgledu kake tuje kvalitetne revije) izdajanja barvne revije v celoti.

V uvodu prve številke uredništvo objavlja, da revija ne bo senzacionalna, niti dolgočasno poučna po vsebini. Izražam pa bojazn, da bo revija kljub objubi le zašla na to pot in prevzela koncepcijo revije Tovariš ter tako izgubila vso izvirnost. Bojim se, da bo vsebina člankov znanstvena, predvsem izpod peresa manj ali bolj znanih publicistov, in razvečena. Sem za krajše tekste in za več slikovnega materiala. Moti me, da skuša uredništvo, na relativno majhen format, stisniti čimveč interesnih področij naenkrat (avto, svet, moda, znanost, šport, film, strip, tehnika i. dr.). Bolje bi bilo, če bi se interesna področja menjavala od številke

do številke. Tako ne bi zapadla v pusto enoličnost in šablono. Revija je le delno barvna, zato je ime »barvna« precej dvomljivo. Črno beli tisk je trenutno še na dostojni ravni, prav tako kvaliteta papirja. Črno bele ilustracije pa bi naj bile skrbneje izbrane, konkretnije, jasnejše in raznovrstnejše. Strip naj zavzame, če že mora, manj prostora, saj je revij in listov, ki so poplavljeni s stripi, dovolj. Dodelitev dveh strani stripu je potrata. Walt Disneyevi rakaki so že preveč stereotipni, da bi tudi manj zahtevnega bralca še ogreli.

Za zaključek bi dejal: pričakoval sem izvirnejšo in oblikovno bogatejšo revijo. Svetujem, naj uredniški odbor upošteva dobroamerne pripombe bralcev. Od številke do številke naj dviga raven revije, kar bo reviji dalo pravo vrednost in priljubljenost. Uredniški odbor pa želim, da bi se njihov novorojenček, po bolj ali manj uspelem rojstvu, uspešno prejel in prebral v svojo otroško dobo ter dočakal visoko in zrelo starost.

Benjamin Belšak

Med spomeniško plastiko Jakoba Savinška zavzema celjski spomenik »Vojna in mir« najuglednejše mesto med likovnimi stvaritvami na temo NOB. Razgibano, ploskovno zajeto delo združuje raznotere izrazne prvine in jih povezuje v enovit, idejno in estetsko ubrano celoto. Posamezni detalji ali skupine so motivno izraženi prizori iz vojnih časov ali iz povojne izgradnje. Savinšku je tuja vsaka patetika, zato pa spregovori iskren odnos do človeka in dogajanja, ki ga je izoblikoval čas. Moderne izrazne možnosti je kipar usklajil z vsebino in idejo, tako da so estetske prvine zajele čas in prostor v monumentalno stvaritev, ki lahko služi le za vzgled, kaj zmora prizadeven odnos do vsebine in umetniška moč v poletu stvarjalnosti.

Jakob Savinšek — Spomenik »Vojna in mir« v Celju, bron 1952-58

SREČANJE BIOLOGOV V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

Plamincem, učiteljem biologije!

Varstvu narave posvečamo v naši republiki premalo pažnje. Ohranjanje naravnega okolja, čistega zraka in vode, gozda, redkih rastlinskih in živalskih vrst, lepe pokrajine, naravnih znamenitosti in vrednot, je nujnost, ki se ji premalo zavedamo. Ne zanikamo gospodarskega pomena planinskega turizma in tehnizacije poti, ki vodijo v gore, premalo odločno pa se borimo proti mnogim negativnim pojavom, ki ju spremljajo. Ključ k varstvu narave ni donkihotski pohod, niti romantično jadikovanje. Tako ga ocenjujejo tisti, ki pogosto, sledeč trenutnim gospodarskim ali osebnim koristim, neovirano in nezakazano uničujejo naravne dobrine — vir našega življenja. V zamudnosti smo. Omalovaževanje varovanja narave bi lahko primerjali zanemarjanju naše govorice in pisane besede. V obeh primerih nastaja skoraj nepopravljiva škoda. Zakonska zaščita naravnih, za naš obstanek in bodoči razvoj bitnih dobrin, je nezadovoljiva. Omenimo le zakon o varstvu voda SRS in uredbo o zaščiti redke flore, pa se spomnimo, kako sta oba zakona neučinkovita. V Sloveniji nimamo zakona o varstvu narave.

Koliko pa storimo za vzgojo ljudi — mladih in starih, v šolah in izven njih? Vabimo vas, tovariši planinci, učitelji, predmetni učitelji in profesorji, ki učite mladino spoznavati naravo, k razgovoru v planine. Menimo, da je poslanstvo učiteljev-biologov, ljubiteljev narave, da se aktivno vključujejo v gibanje za odločnejšo zahtevo kulturnejšega odnosa do narave. Ne mislimo biti plat zvona, želimo le pogumnejšo tribuno izmenjave mnenj, večjo jasnost ciljev in smotrnost dela. Od 1.-4. julija 1965 bo Komisija za varstvo narave in GS pri PZS priredila v Triglavskem narodnem parku srečanje učiteljev, predmetnih učiteljev in profesorjev biologije. V obliki ekskurzije bi udeleženci spoznavali znanstveni in pedago-

ški pomen narodnega parka. V teh dneh bi se pogovorili o sodobnih načelih varstva narave in o možnostih našega prispevka k hitrejšemu napredku varovanja narave v Sloveniji. Lahko posnemamo nekatere dobre zgledde dežel z bogatejšo tradicijo pri tem delu, vendar le po tehtni presoji.

Vsem prijavljencem bomo poslali pismenega gradiva o sodobnih načelih varovanja narave in o stanju pri nas. Prosimo vas, da nam pošljete pismene predloge, mnenja, kritike in slično gradivo, kar bi lahko uporabili za razgovor na tem zboru. Od tega si obetamo hiter in temeljit začetek srečanja. Da bi imeli dovolj časa za priprave, vas prosimo, da ne odlašate predolgo s prijavo. V primeru, da bo število prijav-

ljencev večje, kot je naša zmogljivost, si pridružimo pravico izbiranja kandidatov na osnovi vrstnega reda prijav, pismenega sodelovanja v pripravah, dela v društvi in podobnih kriterijev. Naša iskrena želja pa je, da bi lahko omogočili srečanje vsem, kateri želijo pomagati. Znalimo bomo ceniti vaše pismene prispevke, če se srečanja ne boste mogli udeležiti. Stroške za prehrano in prenočišče prevzame Komisija za varstvo narave in GS pri PZS, udeleženci, oziroma planinska društva, pa plačajo vožnjo.

Prijave pošljite na naslov: Planinska zveza Slovenije, Komisija za varstvo narave in GS Ljubljana, Dvorčakova 9. Komisija za varstvo narave in GS pri PZS

Pred proslavami 20-letnice osvoboditve

Ustaljenim proslavam državnih praznikov, ki se vsako leto vpletajo v šolski program kot pozitivni in dolžnost, se letos pridružuje še dvajsetletnica osvoboditve.

Na podeželju bodo šolske proslave v večini primerih tudi za odrasle in zato gotovo ni vseeno, kakšen bo program. S pojmom osvoboditve sta tesno povezana tako širiletna narodnoosvobodilna vojna, kot tudi dvajset let svobode. V proslavah naj bi to bilo razvidno. Potrebno literarno gradivo je mogoče dobiti tako v letnikih Kurirca, v priročniku »Za celo leto«, nekaj celo v brošuri »Gradivo za proslave Dneva republike«, ali »Gradivo za proslave 1. maja«. Posebno dragoceno predstavljajo — seveda za tiste, ki imajo na voljo študijske knjižnice ali muzej NOB — časopisi iz leta 1945 (tako po osvoboditvi), časopisi po desetletnici osvoboditve, pa seveda časopisi, ki so izhajali med borbo. Sestavki hranijo v sebi pristna, nepotvorjena občutja in mnogo boljše občutje takratni čas kot pa danes napisani prizori. Tudi izdaje pisem so dragocen vir gradiva za proslave.

Pionirski dom v Ljubljani namestila v sodelovanju s Komisijo za razvijanje tradicij NOB izdala knjižico z naslovom »Letos slavimo dvajsetletnico osvoboditve«. V njej bodo črtice, prizori, pesmi, glasbena priredila in še

nekaj napotkov za sceno. Gradivo to pot ne bo razdeljeno na programe za posamezne stopnje, kot smo bili vajeni doslej pri priročnikih za proslave (čeprav bo v knjigi mogoče najti literaturo primerno za vse stopnje), pač pa si bodo sestavili skladili v vsebinsko povezani zaporedju. Knjižica naj bi namreč ne služila samo za pripravo proslav, ampak bi bila tudi pomoč učiteljem in profesorjem v razredih pri razlagi in oživljanju dogodkov NOB, osvoboditve in povojne izgradnje naše države. S svojimi sklavki bi dopolnjevala zgodovinska dejstva, s čustveno prizadetostjo jih bo otrokom približala in tako močnejše vtisnila v spomin.

Knjižica »Letos slavimo dvajsetletnico osvoboditve« bo obsegala okrog 70 strani, format zvezka, ter bo stala samo 100 dinarjev, tako si jo bodo učenci in dijaki z lahkoto nabavili. Dotiskana bo okrog 5. aprila — torej še dovolj časa do proslav in dovolj možnosti, da otrokom v razredu pripravimo bogate ure pouka zgodovine NOB.

Vse šole bodo (kot vedno doslej) prejtele obvestilo o izidu z naročilnico, ki jo izpolnijo in vrnejo: Razumljivo je, da zavoljo razpošiljanja želimo, naj bi šole na naročilnici napisale število vseh otrok, ki želijo brošure, in nam skupno plačale, kot je to navada v podobnih primerih.

Naklada bo visoka, tako da si bodo v resnici lahko vsi učenci v Sloveniji nabavili zanimivo knjižico. Drugi posamezniki, ustanove, društva itd., ki bi tudi želeli brošuro, naj pošljejo svoj naslov na Pionirski dom v Ljubljani, Trg VII. kongresa 1, ter navedejo, koliko izvodov želijo. Tudi knjižarne si lahko naročijo poljubno število izvodov.

Prepričani smo, da bo brošura pripomogla k lepoti in doživljenjski proslavi dvajsetletnice osvoboditve.

Neža Maurer

»PROSVETNI DELAVEC«

Lisi izdaja republiški odbor študijskega delavca družbenih delavosti Slovenije — Izide štirinajstrednevo med tolskim letom — Urejuje uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 313-722 int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII — Letna naročnina 600 din, za šole in ustanove 1200 din — Šte tek računa 600-14/608-16 — Tiska CZP »Ljudska pravica«

Publikacije »Jugoslovenskog zavoda za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja«

»Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja« bo izdal letos tri publikacije, v katerih bodo obravnavana vprašanja iz naslednjih področij:

- osnovno izobraževanje,
- srednja stopnja izobraževanja,
- obča pedagoška in prosvetna vprašanja.

Vsaka izmed teh publikacij ima 10 zvezkov. To bodo izbrana dela domačih in tujih avtorjev s teh področij.

Nekatera izmed teh del so:

V skupini Osnovno izobraževanje:

L. Garev: Izvenšolsko delo pri pouku fizike; A. I. Mostovaj: Povečanje učinkovitosti pouka matematike; Douglas Mary Peacock: Šolska knjižnica in njene različne funkcije; Unesco: Nove metode in tehnična sredstva pri pouku; Nada Stanić: Vzpodbujanje učencev k učenju; Mary Howard Smith: Uporaba televizije v razredu; L. L. Goldfarb in L. M. Smorgonski: Naloge in vaje v kemiji; Unesco: Audiovizualna sredstva v sodobnem izobraževanju.

V skupini Srednja stopnja izobraževanja:

Kolektiv avtorjev: Matematika in fizika za inženirje; Časopisi v šolstvu

in prosveti in tendence v razvoju druge stopnje izobraževanja v svetu; I. M. Sahmajev: Osnovne demonstracije pri proučevanju elektromagnetnega polja; Poklicno izobraževanje v ZSSR; Srednje strokovno izobraževanje v ZSSR; P. R. Ahtov: Povezane učence; Posvetovanje o pouku biologije v srednji šoli; Milica Dajević: Delo s skupino nadarjenih matematikov.

V skupini Obča pedagoška in prosvetna vprašanja:

A. V. Ščerbakov: Problemi metod psihološkega opazovanja in analiza učne ure; Televizija in izobraževanje zborov naših in tujih avtorjev; Priročnik za vodje skupine za samostojno izobraževanje (Prevod); Organizacija vzgojnega dela v šolah s celodnevno bivanjem učencev v ZSSR; N. D. Levitov: O duševnih stanjih učencev; Šolska reforma v ZSSR (najnovejši sklepi in koncepti osnovnih dokumentov o reformi osnovnega in strokovnega izobraževanja); Psihološke, sociološke in didaktične osnove dvojezičnega izobraževanja (zbirka prevodov in obdelav lastnih izkušenj); Velji: Stroški izobraževanja.

Ostale izdaje bodo izbrane naknadno.

Vse izdaje bodo ciklostirane in broširane. Naročnina za vsako izdajo (komplet 10 knjig) je 6000 din. Posamezni izvodov ne bodo prodajali, temveč lahko naročite le celotno izdajo.

Ker bodo zvezki razmnoženi v omejenem številu izvodov (po številu prijavljenih naročilnic), jih tisti, ki jih žele imeti, lahko naročijo pri: Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, Beograd, b. 246, najdlje do letošnjega 15. marca. V naročilnici morate navesti, katero izdajo naročate.

Naročnino lahko pošljete na žiro račun zavoda 101-21-602-33. Zavod izdaja tudi časopis »Revija šolstva i prosvetna dokumentacija«, ki prinaša originalne in prevedene članke o tistih temah, ki so aktualne glede na izgradnjo sodobnega sistema socialističnega izobraževanja in vzgoje otrok, mladine in odraslih. Bralce seznanja tudi s pedagoškimi dogodki doma in po svetu. Poleg bibliografije domače pedagoške literature objavlja jedrnat ocene knjig in člankov iz domače in tuje pedagoške literature itd., tematske bibliografije o vprašanjih, ki so v določenem času v središču pozornosti.

»Revija šolstva i prosvetna do-

kumentacija« izhaja petkrat na leto, letna naročnina je 1000 din.

Naročila in naročnino pošljite na omenjeni naslov zavoda.

Samopomoč PZDS

1. V februarju 1965 so umrli naslednji naši člani: Prebil Andrej, prof. v pok., Ljubljana; Mermolja Pavla, učit. v pok., Ljubljana; dr. Sodnik Alma, univ. prof. v pok., Ljubljana; Bogovič Janez, prof. v pok., Maribor; Sentjerc Ferdo, predm. učit. v pok., Ptuj; Dolgan Josip, šol. nadz. v pok., Ljubljana; Ažman Emilija, učit. v pok., Ljubljana.

Svojim smo prispevali k pogrebni stroškom s posmrtnino po 60.000 din.

2. Občnemu zboru Samopomoči v nedeljo, 7. marca, na osnovni šoli Majde Vrhovnik v Ljubljani so prisostvovali kljub slabemu vremenu mnogoštevilni člani iz Ljubljane in iz drugih slovenskih krajev.

Odobril je obračun in bilanco za leto 1964 in predračun za leto 1965 ter dal razrešnico upravnemu in nadzornemu odboru. Izvolil je nov upravni odbor in nadzorni odbor, ki bosta vodila Samopomoč v letih 1965 in 1966.

Občni zbor je potekal v prijateljskem vzdušju, živahno in v splošno zadovoljstvo. V razpravi sta iznesla prav zanimive podatke o svojem uspešnem delovanju poverjenika iz Celja in Vavte vasi pri Novem mestu.

Omeniti je sklep, da ostane posmrtnina v letu 1965 nespremenjena 60.000 din, v letu 1966 se pa dvigne na 75.000 din, članski letni prispevek pa na 2000 din.

Uprava Samopomoči se zahvaljuje ravnateljstvu šole Majde Vrhovnik v Ljubljani za prepustitev zborovalne dvorane in še posebej za gostoljubnost.

VABIMO VAS, DA SE NAROČITE NA REVJO ZA KULTURO IN DRUŽBENA VPRAŠANJA

»PROBLEMI«

Revija bo redno spremljala ustvarjanje sodobne slovenske proze, poezije, literarne, gledališke in likovne kritike, nadalje ustvarjanje našega družboslovja — sociologije, filozofije in ekonomije. Revija bo hkrati objavljala prevode pomembnih jugoslovanskih in tujih avtorjev.

Naročila pošiljajte na CK ZMS Ljubljana, Dalmatinova 4, tekoči račun: 600-14-608-28 z oznako »za Probleme«. Celoletna naročnina je 1200 dinarjev, za študente in dijake 800 din. Cena posameznega izvoda 150 dinarjev.

Cankarjeva založba priporoča:

TRISTO NARODNIH

Miniatura izdaja najbolj priljubljenih slovenskih narodnih in ponarodnih pesmi, ki sta jo uredila profesorja Prek in Merhar. Po knjižici bo z veseljem segel vsak, ki rad poje. — Cena: perg. 1000 din.

Dušan Pirjevec:

IVAN CANKAR IN EVROPSKA LITERATURA

Delo, ki je nova osvetlitev idejne in umetniške podobe Ivana Cankarja, bo zanimalo vse ljubitelje Cankarjeve umetnosti, zlasti pa slaviste in komparativiste. — Cena platno 4000 din.

Čiril Kosmač: IZBRANA DELA V ŠTIRIH KNJIGAH

V knjigah so zbrane najboljše stvaritve tega odličnega in pri bralcih zelo priljubljenega pisatelja: Sreča in kruh, Pomladni dan, Očka Orel, Tantadruj — Vse štiri knjige, vezane v platno, stanejo 5300 din.

Boris Pahor: PARNIK TROBI NJI

V novem romanu je orisan podtalni boj primorskega ljudstva za osnovne pravice, predvsem pa je to prisrčna, iskrena pripoved o ljubezni dveh mladih ljudi. Roman je umetniška, prav gotovo najboljše Pahorjevo delo. — Cena: 2700 din.

Mira Mihelič: MAVRICA NAD MESTOM

S tem romanom je pisateljica, ki si je pridobila nadvse ugledno ime v naši književnosti, segla v živo sedanost, opisala mladega Igorja in njegove probleme, ljudi, ki jih vsak dan srečujemo, in mesto, ki se vživlja v novi čas. Prepričljivo delo, ki bo našlo obilo bralcev. — Cena: polpl. 2200, pl. 2600, polus. 3400 din.

Navedene knjige dobite po vseh knjigarnah v Sloveniji, lahko pa jih naročite tudi pri CANKARJEVI ZALOŽBI V LJUBLJANI, Kopitarjeva ulica 2.

Tekstilno in modno blago
v veliki izbiri boste ugodno
kupili v trgovinah

- »VOLNA« — Nazorjeva ulica 1
- »SUKNO« — Stritarjeva ulica 4
- »BLED« — Čopova ulica 10
- »MARINKA« — Gradišče št. 10
- »KOROTAN« — Celovška št. 97
- »ŠENTVID« — Šentvid št. 18

»VOLNA«
TRGOVSKO PODJETJE
LJUBLJANA
WOLFOVA UL. 1

Založba Mladinska knjiga

opozarja šole na svoje

• »PRAKTIKUM« eksperimentalne omariče

Konstruktorske škatle z izbranimi materiali in s priloženimi navodili za učenje tehničnih predmetov so namenjene predvsem začetnikom. Z laboratorijsko metodo si učenec utrdi znanje iz biologije, kemije, elektrotehnike, radiotehnike. Cilj eksperimentov je, da budi pri otrocih ustvarjalno tehnično vzgojno akcijo in omogočajo obenem vedro igro.

V prodaji je že

• PIONIR — KEMIK — avtor dr. L. Kosta — je pravi laboratorij v škatli za otroke od 12. leta naprej.

Škatla 42 x 25 x 8 cm — 69 sestavnih delov: 26 kemikalij, tehnica, knjižica z navodili za 80 skupnih poizkusov in splošna razlaga z pouka kemije. Cena omariče je 10.000 din. V kratkem bo v prodaji tudi

• MIKROSKOP — PIONIR — avtorja: ing. J. Battestin in prof. dr. Tarman.

Škatla 42 x 25 x 8 cm ima 29 sestavnih delov v vložku iz plastične mase, 11 kemikalij, pribor za biologe, knjižico z navodili in podrobno razlago o konstrukciji mikroskopa. Mikroskop povečuje 130-krat, je normalne velikosti, stabilen in praktičen za večja dela. Omariča je primerna pri pouku biologije v osemletki (7.—8. razred).

Cena bo cca. 10.000 dinarjev.

Prirediteljem tekmovanj za bralne značke — III. stopnja sporoča založba, da bo 15. marca izšla v zbirki ZENIT knjiga Miška Kranjca:

POVEST O DOBRIH LJUDEH

Roman je eno Kranjčevih najboljših del iz njegovega predvojnega opusa. Cena za naročnike 400 dinarjev.